

Latvijas Republikas Sākotnējais ziņojums par Eiropas Sociālās drošības kodeksu

II NODAĻA. Medicīniskā aprūpe

7.pants

Katrai līgumslēdzējai Pusei, kurā ir spēkā Kodeksa II nodaļa, ir jānodrošina, ka aizsargājamās personas saņem pabalstu gadījumos un apstākļos, kad ir nepieciešama preventīvas vai ārstnieciskas dabas medicīniskā aprūpe, atbilstoši šīs nodaļas sekojošiem pantiem.

Ārstniecības likuma 16.pantā ir noteikts, ka ikvienam ir tiesības saņemt neatliekamo medicīnisko palīdzību Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar Ārstniecības likuma 17.panta otro daļu ārstniecības pakalpojumus sniedz tajā laikā un vietā, kad un kur tas nepieciešams, atbilstoši ārstniecības personu kvalifikācijai un attiecīgajā ārstniecības iestādē diagnostikā, ārstnieciskajā un pacientu aprūpē izmantojamā aprīkojuma līmenim.

8.pants

Šeit attiecinātie gadījumi ietver jebkuru slimības stāvokli, lai arī kāds nebūtu tā iemesls, grūtniecību un dzemdības, to sekas.

Saskaņā ar Pacientu tiesību likuma 3.panta otro daļu nodrošinot pacienta tiesības, aizliegta atšķirīga attieksme atkarībā no personas rases, etniskās izcelsmes, ādas krāsas, dzimuma, vecuma, invaliditātes, veselības stāvokļa, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelsmes, mantiskā vai ģimenes stāvokļa vai citiem apstākļiem. Atšķirīga attieksme ietver personas tiešu vai netiešu diskrimināciju, personas aizskaršanu vai norādījumu to diskriminēt un saskaņā ar likuma 5.panta pirmo daļu katrai personai Ārstniecības likumā noteiktajā kārtībā ir tiesības saņemt veselības stāvoklim atbilstošu ārstniecību.

9.pants

Aizsargātās personas ietver:

- a) *noteiktas darba ņēmēju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošiem, un arī viņu sievas un bērni; vai*

- b) *noteiktas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 20 procentus no visiem iedzīvotājiem, un arī viņu sievas un bērni; vai*
- c) *noteiktas iedzīvotāju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem iedzīvotājiem.*

A. atbilstība (c): Saskaņā ar Ārstniecības likuma 17.pantu ir noteiktas iedzīvotāju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem iedzīvotājiem.

B. Saskaņā ar Ārstniecības likuma 16.pantā ir noteikts, ka ikvienam ir tiesības saņemt neatliekamo medicīnisko palīdzību Ministru kabineta noteiktajā kārtībā.

Saskaņā ar Ārstniecības likuma 17.pantu no valsts pamatbudžeta un pakalpojumu saņēmēju līdzekļiem apmaksāto ārstniecības pakalpojumu apjoms Ministru kabineta noteiktajā kārtībā tiek sniegts:

- 1) Latvijas pilsoņiem;
- 2) Latvijas nepilsoņiem;
- 3) Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņiem, kuri uzturas Latvijā sakarā ar nodarbinātību vai kā pašnodarbinātas personas, kā arī viņu ģimenes locekļiem;
- 4) ārzemniekiem, kuriem ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja Latvijā;
- 5) bēgļiem un personām, kurām piešķirts alternatīvais statuss;
- 6) aizturētajām, apcietinātajām un ar brīvības atņemšanu notiesātajām personām.

C. Aizsargāto iedzīvotāju procentuālais skaits no kopēja iedzīvotāju skaitā - **97.9%.**

10.pants

1. Pabalstam ir jāietver vismaz:

- a) *saslimšanas gadījumā;*
 - (i) *vispārējās prakses ārsta aprūpe, ieskaitot mājas vizītes;*
 - (ii) *speciālistu aprūpes slimnīcās stacionārajiem un ambulatorajiem pacientiem, un arī tāda speciālistu aprūpe, kas var būt pieejama ārpus slimnīcas;*
 - (iii) *svarīgākie medikamenti, ko ir parakstījis ārsts vai cits kvalificēts praktizētājs;*

- (iv) hospitalizācijas, gadījumos, kad tas ir nepieciešams; un
- b) grūtniecības un dzemdību gadījumā un to seku gadījumā,
- (i) pre-natālā, dzemdību un post-natālā aprūpe, ko veic praktizējoši ārsti vai kvalificētas vecmātes; un
- (ii) hospitalizācija, gadījumos, kad tas ir nepieciešams.
2. Pabalsta saņēmējam vai viņa apgādniekam var prasīt segt daļu no izdevumiem par medicīnisko aprūpi, ko ir saņēmis pabalsta saņēmējs, saistībā ar saslīmšanas gadījumu; noteikumi, kas attiecas uz daļēju izdevumu segšanu ir jāizstrādā tādejādi, lai izvairītos no materiālo grūtību sagādāšanas.
 3. Atbilstoši šim pantam sniegtais pabalsts ir jānodrošina tā, lai uzturētu, atjaunotu vai uzlabotu aizsargājamās personas veselību un viņa spējas strādāt un rūpēties par savu personisko vajadzību apmierināšanu.
 4. Iestādēm vai valsts departamentiem, kas administrē pabalstu, ar līdzekļiem, kas var tikt uzskatīti par atbilstošiem, ir jāmudina aizsargājamās personas izmantot vispārējos veselības aprūpes pakalpojumus, ko viņu rīcībā ir nodevušas valsts iestādes vai citas valsts varas iestāžu atzītas institūcijas.

1.a) *apakšpunkts* – saskaņā ar 2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumu Nr.1046 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 19., 20., 75. un 76., punktu, ja personai ir nepieciešama veselības aprūpe, viņa var vērsties pie ģimenes ārsta vai slimnīcas uzņemšanas nodaļā. Gadījumos, kad persona nav spējīga doties uz ārstniecības iestādi, ģimenes ārsts nodrošina mājas vizīti. Savukārt dzīvībai un veselībai kritiskā stāvoklī medicīnisko palīdzību sniedz neatliekamās medicīniskās palīdzības iestādes brigāde. Ja personai nav nepieciešams būt pastāvīgā ārstniecības personu uzraudzībā, nepieciešamos veselības aprūpes pakalpojumus var saņemt pie ģimenes ārsta, dienas stacionārā, kā arī pie speciālista.

Personām, kurām ir diagnosticēta kāda no 2006.gada 31.oktobra Ministru kabineta noteikumu Nr.899 „Ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtība” 1.pielikumā minētajām diagnozēm, ģimenes ārsts izraksta kompensējamo zāļu sarakstā iekļautās zāles, kuru iegādes izdevumus pilnībā vai daļēji kompensē valsts. Tad, kad personai ir nepieciešams visu diennakti uzturēties ārstniecības personu uzraudzībā, ģimenes ārsts vai speciālists šo personu nosūta uz stacionāru.

1.b) *apakšpunkts* – saskaņā ar 2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumu Nr.1046 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 10.2.punktu no pacientu iemaksām ir atbrīvotas grūtnieces un sievietes pēcdzemdību periodā līdz 42 dienām, ja tiek saņemti veselības aprūpes pakalpojumi, kas saistīti ar grūtniecības un pēcdzemdību novērošanu un grūtniecības norisi.

2.-3.*apakšpunkti* – personai saņemot veselības aprūpes pakalpojumus ir jāmaksā pacienta iemaksa. Taču, lai nodrošinātu veselības aprūpes pieejamību visām iedzīvotāju grupām, jo īpaši neaizsargātākajai sabiedrības daļai, no pacienta iemaksas ir atbrīvotas vairākas iedzīvotāju kategorijas:

- bērni vecumā līdz 18 gadiem;
- grūtnieces un sievietes pēcdzemdību periodā līdz 42 dienām, ja tiek saņemti veselības aprūpes pakalpojumi, kas saistīti ar grūtniecības un pēcdzemdību novērošanu un grūtniecības norisi;
- politiski represētās personas, Nacionālās pretošanās kustības dalībnieki un Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidācijā cietušās personas;
- tuberkulozes slimnieki un pacienti, kuriem veic izmeklējumus tuberkulozes noteikšanai;
- psihiski slimas personas, saņemot psihiatrisko ārstēšanu;
- pacienti, saņemot hroniskās hemodialīzes, hemodiafiltrācijas un peritoneālās dialīzes procedūras visā ārstniecības procesa laikā;
- personas, kuras saņem veselības aprūpes pakalpojumus šo noteikumu 4.pielikumā minēto infekcijas slimību gadījumos;
- personas, kurām neatliekamo medicīnisko palīdzību sniedz neatliekamās medicīniskās palīdzības brigādes;
- personas, kas ir sociālo pakalpojumu reģistrā reģistrētu valsts vai pašvaldības ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūciju klienti, vai personas, kuru uzturēšanos citu sociālo pakalpojumu reģistrā reģistrēto sociālo pakalpojumu sniedzēju ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās apmaksā valsts vai pašvaldība, ārstniecības iestādē, uzrādot dokumentu, kas apliecina minēto faktu;
- visi iedzīvotāji, kuriem veic profilaktiskās apskates un izmeklējumus šo noteikumu 5. un 37.pielikuma 2.punktā minētajā kārtībā;
- visi iedzīvotāji, kuriem veic vakcināciju vakcinācijas kalendāra ietvaros, pasīvo imūnterapiju, kā arī vakcināciju pret gripu atbilstoši normatīvajiem aktiem par ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtību;

- pacienti, saņemot ilgstošu plaušu mākslīgo ventilāciju mājās apstākļos;
- orgānu donori;
- personas, kuras saņem paliatīvo un veselības aprūpi mājās;
- I grupas invalīdi;
- trūcīgās personas, kas par tādām atzītas saskaņā ar normatīvajiem aktiem par kārtību, kādā ģimene vai atsevišķi dzīvojoša persona atzīstama par trūcīgu;
- atsevišķi dzīvojošas personas vai ģimenes, kas sastāv no laulātajiem, personām, kurām ir kopēji izdevumi par uzturu un kuras mitinās vienā mājoklī, ja ienākumi uz katru ģimenes locekli pēdējo triju mēnešu laikā pēc nodokļu samaksas nepārsniedza 120 latu mēnesī un ja tām nav piešķirts trūcīgas personas (ģimenes) statuss, un minēto faktu apliecina pašvaldības sociālā dienesta izsniegta izziņa.

Saskaņā ar 2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumu Nr.1046 „Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība” 7.⁶ punktu persona pacienta iemaksu maksā 50 % apmērā no šo noteikumu 1.pielikumā noteiktās pacienta iemaksas, ja atsevišķi dzīvojošas personas vai ģimenes, kas sastāv no laulātajiem, personām, kurām ir kopēji izdevumi par uzturu un kuras mitinās vienā mājoklī, ienākumi uz katru ģimenes locekli pēdējo triju mēnešu laikā pēc nodokļu nomaksas pārsniedz 120 latu, bet nepārsniedz 150 latu mēnesī, un to apliecina pašvaldības sociālā dienesta izsniegta izziņa. Saskaņā ar minēto Ministru kabineta noteikumu 9.punktu pacienta iemaksu kopsumma par ambulatorajiem un stacionārajiem veselības aprūpes pakalpojumiem kalendāra gadā nedrīkst pārsniegt 400 latu. Izziņu par to, ka pacients kalendāra gada laikā ir samaksājis 400 latu par pacientu iemaksām, izsniedz Veselības norēķinu centra teritoriālā nodaļa atbilstoši personas uzrādītajiem maksājuma dokumentiem.

4.apakšpunkts – saskaņā ar 2009.gada 6.oktobra Ministru kabineta noteikumu Nr.1149 „Veselības norēķinu centra nolikums” 3.4.punktu Veselības norēķinu centrs un tās reģionālās nodaļas informē sabiedrību par veselības aprūpes saņemšanas iespējām. Tāpat ikviens Latvijas iedzīvotājs var saņemt informāciju par veselības aprūpes organizēšanas principiem, tai skaitā tuvāko ģimenes ārstu un pacienta iemaksām, zvanot uz bezmaksas informatīvo tālruni.

11.pants

10.pantā norādītais pabalsts, attiecinātajos gadījumos, ir jānodrošina vismaz aizsargātajai personai, kura ir pavadījusi vai kuras apgādnieks ir pavadījis noteikto laika periodu, kāds varētu tikt uzskatīts par nepieciešamu, lai izvairītos no ļaunprātīgas pabalsta izmantošanas.

Tiesības uz veselības aprūpes pakalpojumiem Latvijā ir individuālas tiesības un tās nav atkarīgas no citu personu tiesībām vai kādiem maksājumiem, bet gan tikai un vienīgi no personas atbilstības Ārstniecības likuma 17.pantā noteiktajām iedzīvotāju kategorijām, izņemot Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņiem, kuri uzturas Latvijā sakarā ar nodarbinātību vai kā pašnodarbinātas personas, kā arī viņu ģimenes locekļiem.

12.pants

10.pantā norādītais pabalsts ir jāpiešķir visa attiecināmā gadījuma laikā, izņemot, saslimšanas gadījumā, tā ilgums var tikt ierobežots uz 26 nedēļām katrā atsevišķā gadījumā, bet pabalstu nedrīkst pārtraukt, kamēr tiek turpināta slimības pabalsta izmaksa. Jāizstrādā nosacījumi, kas ļauj šo laika limitu pagarināt, ja diagnosticētās slimības prasa turpmāku medicīniskās aprūpes pagarināšanu.

Veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanas ilgums nav ierobežots. Nepieciešamie veselības aprūpes pakalpojumi tiek sniegti tik ilgi, cik tas ir nepieciešams indivīda veselības atjaunošanai vai uzturēšanai.

III NODAĻA. Slimības pabalsts

13. pants

Katrai līgumslēdzējai pusei, kurā ir spēkā šī Kodeksa nodaļa, ir jānodrošina aizsargātajām personām slimības pabalsta piešķiršana, atbilstoši šīs nodaļas sekojošiem pantiem.

Slimības pabalsta piešķiršanu regulē likums “Par maternitātes un slimības apdrošināšanu”, kas stājās spēkā 1997.gada 1.janvārī.

14. pants

Attiecinātais gadījums ietver darba nespēju, kas radusies saslimšanas rezultātā un ir saistīta ar izpeļņas pārtraukšanu, kā to definē attiecīgo valstu likumi vai noteikumi.

Likums "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" paredz slimības pabalsta piešķiršanu, ja persona neierodas darbā un tādējādi zaudē algotā darbā gūstamos ienākumus vai ja pašnodarbinātais zaudē ienākumus sekojošu iemeslu dēļ:

- 1) darbspēju zaudēšana sakarā ar slimību vai traumu;
- 2) nepieciešamība saņemt ārstnieciska vai profilaktiska rakstura medicīnisko palīdzību;
- 3) nepieciešama izolācija sakarā ar karantīnu;
- 4) ārstēšanās ārstniecības iestādē atveseļošanās periodā pēc slimības vai traumas, ja saskaņā ar medicīnisku atzinumu šāda ārstēšanās nepieciešama darbspēju atjaunošanai;
- 5) līdz 14 gadu veca slima bērna kopšana;
- 6) protezēšana vai ortozēšana stacionārā.

Slimības pabalsta apmērs ir tieši atkarīgs no personas darba ienākumiem.

15.pants.

Aizsargātās personas ietver:

- a) *noteiktas darba ņēmēju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošiem vai*
- b) *noteiktas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 20 procentus no visiem patstāvīgajiem iedzīvotājiem; vai*
- c) *visus patstāvīgos iedzīvotājus, kuru iztikas līdzekļi attiecinātā gadījuma laikā nepārsniedz attiecīgos limitus, kas noteikti atbilstoši 67. panta prasībām.*

A. Atbilstība (a): noteiktas darba ņēmēju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošiem.

B. Likums "Par valsts sociālo apdrošināšanu" paredz slimības apdrošināšanai pakļaut visus darba ņēmējus un pašnodarbinātās personas.

C. Aizsargāto darba ņēmēju skaits 2010.gadā (tūkst.):

i. pēc vispārējās shēmas: 861,49

ii. pēc speciālās shēmas: –

Aizsargāto darba ņēmēju kopskaits: 861,49.

Kopējais nodarbināto un darba meklētāju skaits 2010.gadā (tūkst.): 1 157,00.

Aizsargāto darba ņēmēju skaits procentuāli no kopējā nodarbināto un darba meklētāju skaita: $861,49 / 1\,157,00 \times 100\% = 74,5\%$.

16.pants

1. *Gadījumos, kad tiek aizsargātas strādājošo kategorijas vai ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijas, pabalstam ir jābūt periodiskai naudas izmaksai, kas aprēķināta atbilstoši 65.panta prasībām vai 66.panta prasībām.*

2. *Gadījumos, kad visi iedzīvotāji, kuru iztikas līdzekļi attiecinātā gadījuma laikā nepārsniedz noteikto robežu, tiek aizsargāti, pabalstam ir jābūt periodiskai naudas izmaksai, kas aprēķināta atbilstoši 67.panta prasībām; pie nosacījuma, ja noteikto pabalstu attiecīgajām personu kategorijām, kas tiek noteiktas atbilstoši 15.panta a) vai b) apakšpunktiem, garantē bez iztikas līdzekļu novērtēšanas.*

A. Atbilstība panta 1.punktam: tiek aizsargātas strādājošo kategorijas vai ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijas.

Slimības pabalsts tiek aprēķināts atbilstoši 65.pantā noteiktajam.

Saskaņā ar 65.panta I un II normu

Saskaņā ar Ministru kabineta 2001.gada 3.aprīļa noteikumiem Nr.152 "Darbnespējas lapu izsniegšanas kārtība" ārstējošais ārsts, ņemot vērā darbnespējīgās personas vēlēšanos, bet ne ātrāk kā pēc divām nedēļām, noslēdz esošo darbnespējas lapu un izsniedz jaunu darbnespējas lapu – iepriekšējās darbnespējas lapas turpinājumu.

Saskaņā ar likumu "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" darba devēja pienākums ir darba ņēmējiem maksāt slimības naudu no saviem līdzekļiem ne mazāk kā 75% apmērā no vidējās izpeļņas par otro un trešo pārejošas darba nespējas dienu un ne mazāk kā 80% apmērā - par laiku no ceturtās līdz desmitajai darba nespējas dienai.

Likums "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" nosaka, ka slimības pabalstu piešķir un izmaksā par laiku no darba nespējas 11.dienas līdz darbspēju atgūšanas dienai, bet ne ilgāku par 26 nedēļām, skaitot no darba nespējas pirmās dienas, ja darba nespēja ir nepārtraukta, vai ne ilgāku par 52 nedēļām triju gadu periodā, ja darba nespēja atkārtojas ar pārtraukumiem.

Pamatojoties uz Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisijas atzinumu, slimības pabalstu, ja tas nepieciešams pilnvērtīgas ārstēšanas nodrošināšanai, piešķir un izmaksā arī par nepārtrauktas darba nespējas

periodu, kas turpinās pēc šā panta pirmajā daļā noteiktajām 26 nedēļām, bet ne ilgāku par 52 nedēļām, skaitot no darba nespējas pirmās dienas.

Darba ņēmējiem vidējo apdrošināšanas iemaksu algu aprēķina par divpadsmit kalendāra mēnešu periodu, šo periodu beidzot divus mēnešus pirms mēneša, kurā iestājies apdrošināšanas gadījums. Pašnodarbinātajiem vidējo apdrošināšanas iemaksu algu aprēķina par divpadsmit kalendāro mēnešu periodu, šo periodu beidzot trīs mēnešus pirms gada ceturkšņa, kurā iestājies apdrošināšanas gadījums.

Slimības pabalstu piešķir 80% apmērā no personas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas.

Laika periodā no 2010.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 31.decembrim saskaņā ar likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 17.pantu piešķirto slimības pabalstu un saskaņā ar likuma "Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaiemes gadījumiem darbā un arodslimībām" 19.pantu piešķirto slimības pabalstu izmaksā šādā apmērā:

- 1) ja piešķirtā pabalsta apmērs vienā kalendāra dienā ir līdz 11,51 latam (ieskaitot), — piešķirtajā apmērā;
- 2) ja piešķirtā pabalsta apmērs vienā kalendāra dienā pārsniedz 11,51 latu, — par vienu kalendāra dienu izmaksā 11,51 latu un 50 procentus no piešķirtā pabalsta summas, kas vienā kalendāra dienā pārsniedz 11,51 latu.

Slimības pabalsta maksimālais apmērs nav noteikts, tas ir atkarīgs no kalendārās dienas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas apmēra. Kalendārās dienas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas apmēra ierobežojums un mēneša vidējās apdrošināšanas iemaksu algas ierobežojums, kas noteikts saistībā ar valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālo apmēru, netiek piemērots apdrošināšanas iemaksu algai, kas gūta laikā no 2009.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 31.decembrim.

B. 65.panta 6.daļas izpratnē Latvijā kvalificēts roku darba darītājs (vīrietis) ir atbilstoši šī panta 7.daļas nosacījumiem. Tā ir persona, kura ir nodarbināta lielākajā ekonomisko aktivitāšu grupā ar lielāko ekonomiski aktīvu aizsargāto vīriešu dzimtes personu skaitu attiecināmajā sociālās aizsardzības gadījumā.

Latvijas gadījumā standarta pabalsta saņēmējs ir vīrietis, kurš ir nodarbināts apstrādes rūpniecībā (16,3% no visiem nodarbinātajiem vīriešiem 2010.gadā).

C. Standarta pabalsta saņēmēja vidējā alga mēnesī 2010.gadā – 430,00 Ls.

D. Piešķirtā slimības pabalsta apmērs vienā mēnesī 2010.gadā – 244,72 Ls.
Pabalstu apmērs dažādos Latvijas reģionos neatšķiras.

E. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

F. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts slimības pabalsta izmaksas laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

G. Slimības pabalsta un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts slimības pabalsta izmaksas laikā, summa (D+F) procentuāli no standarta saņēmēja algas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, summas (C+E): $(344 + 16) / (430,00 + 16) \times 100\% = 80,7\%$, kas pārsniedz noteiktos 45%.

Saskaņā ar 65.panta V normu

D. Aprēķinātais slimības pabalsta apmērs vienā mēnesī – 344,00 Ls.

G. Slimības pabalsta apmērs (D) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C): $344,00 / 430,00 \times 100\% = 80,0\%$.

17.pants

16.pantā noteiktais pabalsts, attiecinātajā gadījumā, ir jānodrošina vismaz aizsargātajai personai, kura ir pavadījusi noteikto laika periodu, kāds varētu tikt uzskatīts par nepieciešamu, lai izvairītos no ļaunprātīgas tiesību izmantošanas.

Saskaņā ar likumu "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" slimības pabalsts pienākas visiem, kas apdrošināšanas gadījuma iestāšanās dienā ir apdrošināti slimības gadījumam. Speciāls kvalifikācijas periods nav noteikts, bet jābūt apdrošināšanas faktam.

18.pants

16.pantā noteiktais pabalsts ir jāpiešķir visa attiecinātā gadījuma laikā, izņemot to, ka pabalsta izmaksas ilgums var tikt ierobežots uz 26 nedēļām katrā atsevišķā saslimšanas gadījumā, un tas nav jāizmaksā par pirmajām trīs dienām, kad tiek pārtraukta izpeļņa.

Likums "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" nosaka, ka slimības pabalstu piešķir un izmaksā par laiku no darba nespējas 11. dienas līdz darbspēju atgūšanas dienai, bet ne ilgāku par 26 nedēļām, skaitot no darba nespējas pirmās dienas, ja darba nespēja ir nepārtraukta, vai ne ilgāku par 52 nedēļām triju gadu periodā, ja darba nespēja atkārtojas ar pārtraukumiem.

Par periodu no 2. līdz 10. darbnespējas dienai ir atbildīgs darba devējs, kurš izmaksā darba ņēmējam, slimības naudu. Pastāv ierobežojums (gaidīšanas periods), kur slimības naudu par pirmo darba nespējas dienu nemaksā.

Attiecībā uz slimības pabalsta samazināšanu Latvijā, Likums "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" paredz, ka slimības pabalsta izmaksu par turpmāko periodu pārtrauc, sākot ar pārkāpuma izdarīšanas dienu, ja pabalsta saņēmējs darba nespējas laikā bez attaisnojoša iemesla nav ievērojis ārsta noteikto režīmu vai bez attaisnojoša iemesla nav ieradies pie ārsta vai darba ekspertīzes ārstu komisijā. Lēmumu par pabalsta izmaksas pārtraukšanu pieņem Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra pēc ārsta ieteikuma.

IV NODAĻA. Bezdarbnieka pabalsts

19. pants

Katrai līgumslēdzējai pusei, attiecībā uz kuru ir spēkā šī Kodeksa nodaļa, ir jānodrošina aizsargājamām personām bezdarbnieka pabalsta piešķiršana, atbilstoši šīs nodaļas sekojošiem pantiem.

Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likums paredz, ka bezdarbnieka statusu ieguvušām personām ir tiesības saņemt bezdarba apdrošināšanas pakalpojumus, to skaitā – bezdarbnieka pabalstu. Kārtību, kādā sniedzami pakalpojumi, ko paredz sociālā apdrošināšana bezdarba gadījumam, personu loku, kurām ir tiesības saņemt šos pakalpojumus, un šo personu pienākumus un atbildību nosaka likums "Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam".

20. pants

Attiecinātajam gadījumam ir jābūt saistītam ar izpeļņas pārtraukšanos, kā to nosaka attiecīgās valsts likumi vai citi normatīvie akti, kas iestājusies sakarā ar nespēju dabūt piemērotu darbu aizsargātajai personai, kura ir darba spējīga un pieejama darbam.

Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likums paredz, ka par bezdarbniekiem atzīstamas tās personas, kuras ieguvušas bezdarbnieka statusu. Saskaņā ar minētā likuma 10.panta 1.punktu, tiesības uz bezdarbnieka statusu pēc reģistrēšanās Nodarbinātības valsts dienestā atbilstoši pamata dzīvesvietai ir personai, kura:

- 1) nestrādā (nav uzskatāma par darba ņēmēju vai pašnodarbināto saskaņā ar likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu");
- 2) meklē darbu;
- 3) ir darbaspējīga un gatava nekavējoties stāties darba attiecībās;
- 4) ir sasniegusi 15 gadu vecumu;
- 5) nav sasniegusi valsts vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu;
- 6) neiegūst izglītību klātienē vispārējās vidējās vai profesionālās vidējās izglītības iestādē, izņemot vakarskolu;
- 7) neveic komercdarbību vai tās komercdarbība apturēta saskaņā ar normatīvajiem aktiem;
- 8) nav pilnā valsts apgādībā.

Saskaņā ar likumu "Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" tiesības uz bezdarba apdrošināšanas pakalpojumiem ir personām, kuras ir ieguvušas bezdarbnieka statusu, ir apdrošinātas bezdarba gadījumam un kurām ir minētajā likumā noteiktais apdrošināšanas stāžs.

21.pants

Aizsargātās personas ietver:

- a) *noteiktas darba ņēmēju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentiem no kopējo strādājošo skaita, vai*
- b) *visus iedzīvotājus, kuru iztikas līdzekļi attiecinātā gadījuma laikā nepārsniedz attiecīgos limitus, kas noteikti atbilstoši 67.panta prasībām.*

A. Atbilstība (a): noteiktas darba ņēmēju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentiem no kopējo strādājošo skaita.

B. Saskaņā ar likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu" Latvijā sociālajai apdrošināšanai bezdarba gadījumam obligāti ir pakļauti visi 15 gadu vecumu sasniegušie darba ņēmēji, izņemot I un II grupas invalīdus un strādājošos pensionārus.

C. Aizsargāto darba ņēmēju skaits 2010.gadā (tūkst.):

- i. pēc vispārējās shēmas: 861,49

ii. pēc speciālās shēmas: –
Aizsargāto darba ņēmēju kopskaits: 861,49.

Kopējais nodarbināto skaits 2010.gadā (tūkst.): 940,90.

Aizsargāto darba ņēmēju skaits procentuāli no kopējā nodarbināto skaita:
 $861,49 / 940,9 \times 100\% = 91,6\%$.

22.pants

1. *Gadījumos, kad strādājošo kategorijas ir aizsargātas, pabalstam ir jābūt periodiskai naudas izmaksai, kas tiek aprēķināta atbilstoši 65.panta prasībām vai 66. panta prasībām.*
2. *Gadījumos, kad visi iedzīvotāji, kuru iztikas līdzekļi attiecinātā gadījuma laikā nepārsniedz noteiktos limitus, tiek aizsargāti, pabalstam ir jābūt periodiskai naudas izmaksai, kas tiek aprēķināts saskaņā ar 67.panta prasībām; pie nosacījuma, ka noteiktais pabalsts attiecīgajām strādājošo kategorijām, kas tiek noteiktas saskaņā ar 21.panta a) apakšpunktu, ir jāgarantē bez iztikas līdzekļu novērtēšanas.*

A. Bezdarbnieka pabalsts tiek aprēķināts atbilstoši 65.pantā noteiktajam.

Saskaņā ar 65.panta I un II normu

Saskaņā ar 2008.gada 21.oktobra Ministru kabineta noteikumiem Nr.866 „Vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas kārtība bezdarbnieka pabalsta apmēra noteikšanai un bezdarbnieka pabalsta un apbedīšanas pabalsta piešķiršanas, aprēķināšanas un izmaksas kārtība”, bezdarbnieka pabalsts tiek izmaksāts regulāri reizi mēnesī par iepriekšējo mēnesi.

Bездarbnieka pabalsta apmērs tiek aprēķināts, ņemot vērā bezdarbnieka iepriekšējo vidējo apdrošināšanas iemaksu algu par 12 kalendāra mēnešu periodu, šo periodu beidzot divus kalendāra mēnešus pirms mēneša, kurā persona ieguvusi bezdarbnieka statusu vai pieprasījusi bezdarbnieka pabalstu.

Saskaņā ar likumu “Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” bezdarbnieka pabalsta apmēru nosaka proporcionāli apdrošināšanas stāžam un atbilstoši ienākumiem, no kuriem tiek veiktas iemaksas bezdarba gadījumam:

- 1) ar apdrošināšanas stāžu no 1 līdz 9 gadiem (ieskaitot) - 50 procentu apmērā no vidējās apdrošināšanas iemaksu algas;

- 2) ar apdrošināšanas stāžu no 10 līdz 19 gadiem (ieskaitot) - 55 procentu apmērā no vidējās apdrošināšanas iemaksu algas;
- 3) ar apdrošināšanas stāžu no 20 līdz 29 gadiem (ieskaitot) - 60 procentu apmērā no vidējās apdrošināšanas iemaksu algas;
- 4) ar apdrošināšanas stāžu virs 30 gadiem – 65 procentu apmērā no vidējās apdrošināšanas iemaksu algas.

Laika periodā no 2010.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 31.decembrim bezdarbnieka pabalstu izmaksā šādā apmērā:

- 1) ja piešķirtā pabalsta apmērs vienā kalendāra dienā ir līdz 11,51 latam (ieskaitot), — piešķirtajā apmērā;
- 2) ja piešķirtā pabalsta apmērs vienā kalendāra dienā pārsniedz 11,51 latu, — par vienu kalendāra dienu izmaksā 11,51 latu un 50 procentus no piešķirtā pabalsta summas, kas vienā kalendāra dienā pārsniedz 11,51 latu.

B. 65.panta 6.daļas izpratnē Latvijā kvalificēts roku darba darītājs (vīrietis) ir atbilstoši šī panta 7.daļas nosacījumiem. Tā ir persona, kura ir nodarbināta lielākajā ekonomisko aktivitāšu grupā ar lielāko ekonomiski aktīvu aizsargāto vīriešu dzimtes personu skaitu attiecināmajā sociālās aizsardzības gadījumā.

Latvijas gadījumā standarta pabalsta saņēmējs ir vīrietis, kurš ir nodarbināts apstrādes rūpniecībā (16,3% no visiem nodarbinātajiem vīriešiem 2010.gadā).

C. Standarta pabalsta saņēmēja vidējā alga mēnesī 2010.gadā – 430,00 Ls.

D. Izmaksājamā bezdarbnieka pabalsta apmērs vienā mēnesī (2010.gadā) – 186,61 Ls.

Pabalstu apmērs dažādos Latvijas reģionos neatšķiras.

E. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

F. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts pabalsta izmaksas laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

G. Bezdarbnieka pabalsta un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts bezdarbnieka pabalsta izmaksas laikā, summa (D+F) procentuāli no standarta saņēmēja algas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts

nodarbinātības laikā, summas (C+E): $(186,61+16) / (430,00+16) \times 100\% = 45,4\%$, kas pārsniedz noteiktos 45%.

Saskaņā ar 65.panta V normu

D. Aprēķinātais bezdarbnieka pabalsta apmērs vienā mēnesī – 118,48 Ls.

G. Bezdarbnieka pabalsta apmērs (D) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C): $186,61 / 446,00 \times 100\% = 43,4\%$.

23.pants

22.pantā noteiktais pabalsts attiecinātajā gadījumā ir jānodrošina vismaz aizsargātajai personai, kurai ir pilns nepieciešamais kvalifikācijas periods, kāds varētu tikt uzskatīts par vajadzīgu, lai izvairītos no ļaunprātīgas tiesību izmantošanas.

Saskaņā ar likumu "Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" tiesības uz bezdarbnieka pabalstu ir bezdarbniekam, kuram apdrošināšanas stāžs ir ne mazāks par vienu gadu, ja par viņu Latvijas Republikā ir veiktas obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas bezdarba gadījumam ne mazāk kā deviņus mēnešus pēdējo 12 mēnešu periodā pirms bezdarbnieka statusa iegūšanas dienas.

24.pants

1. 22. pantā noteiktais pabalsts ir jāpiešķir visa attiecinātā gadījuma laikā, izņemot to, ka pabalsta izmaksas ilgums var tikt ierobežots:
 - a) gadījumos, kad tiek aizsargātas darba ņēmēju kategorijas, līdz 13 nedēļām 12 mēnešu periodā vai līdz 13 nedēļām katrā atsevišķā izpeļņas pārtraukšanās gadījumā; vai
 - b) gadījumos, kad visi iedzīvotāji, kuru iztikas līdzekļi attiecinātā gadījuma laikā nepārsniedz noteikto limitu, ir aizsargāti, līdz 26 nedēļām 12 mēnešu periodā; pie nosacījuma, ka piešķirtā pabalsta ilgums, kas ir garantēts bez iztikas līdzekļu novērtēšanas, var tikt ierobežots saskaņā ar šī panta a) apakšpunktu.
2. Gadījumā, kad attiecīgās valsts likumi vai citi normatīvie akti nosaka, ka pabalsta izmaksāšanas ilgums var mainīties, atkarībā no sociālo iemaksu termiņa ilguma un/vai iepriekšējiem noteiktajā periodā saņemtajiem pabalstiem, šī panta 1. punkta nosacījumi ir jāuzskata par izpildītiem, ja vidējais pabalsta izmaksāšanas ilgums ir vismaz 13 nedēļas 12 mēnešu ilgā laika periodā.

3. *Pabalsts nav jāizmaksā par gaidīšanas laiku pirmās septiņas dienas, katrā izpeļņas pārtraukšanās gadījumā, skaitot bezdarba dienas pirms un pēc īslaicīgas nodarbinātības, kas ilgst ne vairāk kā noteiktais periods, kā šī paša izpeļņas pārtraukšanās gadījuma sastāvdaļa.*
4. *Gadījumā ar sezonas strādniekiem pabalsta izmaksāšanas ilgums un gaidīšanas periods var tikt pielāgots viņu attiecīgajiem nodarbinātības standartiem.*

Saskaņā ar likumu "Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam" kopējais bezdarbnieka pabalsta saņemšanas laiks 2007.gadā bija deviņi mēneši 12 mēnešu periodā no pabalsta piešķiršanas dienas.

Kopš 2008.gada 1.janvāra saskaņā ar likumu „Par apdrošināšanu bezdarba gadījumam” bezdarbnieka pabalsta saņemšanas ilgums ir diferencēts, atkarībā no apdrošināšanas stāža:

- 1) bezdarbniekam ar apdrošināšanas stāžu no viena gada līdz deviņiem gadiem (ieskaitot) — četri mēneši;
- 2) bezdarbniekam ar apdrošināšanas stāžu no 10 līdz 19 gadiem (ieskaitot) — seši mēneši;
- 3) bezdarbniekam ar apdrošināšanas stāžu no 20 gadiem (ieskaitot) — deviņi mēneši.

Bezdarbnieka pabalstu atkarībā no bezdarba ilguma izmaksā šādā apmērā:

- 1) bezdarbniekam ar apdrošināšanas stāžu no viena gada līdz deviņiem gadiem (ieskaitot):
 - a) pirmos divus mēnešus — pilnā apmērā,
 - b) pēdējos divus mēnešus — 75 procentu apmērā no piešķirtā bezdarbnieka pabalsta;
- 2) bezdarbniekam ar apdrošināšanas stāžu no 10 līdz 19 gadiem (ieskaitot):
 - a) pirmos divus mēnešus — pilnā apmērā,
 - b) nākamos divus mēnešus — 75 procentu apmērā no piešķirtā bezdarbnieka pabalsta,
 - c) pēdējos divus mēnešus — 50 procentu apmērā no piešķirtā bezdarbnieka pabalsta;
- 3) bezdarbniekam ar apdrošināšanas stāžu no 20 gadiem (ieskaitot) un šā panta otrajā daļā noteiktajiem bezdarbniekiem:
 - a) pirmos trīs mēnešus — pilnā apmērā,
 - b) nākamos trīs mēnešus — 75 procentu apmērā no piešķirtā bezdarbnieka pabalsta,
 - c) pēdējos trīs mēnešus — 50 procentu apmērā no piešķirtā bezdarbnieka pabalsta.

Laikā periodā no 2009.gada 1.jūlija līdz 2011.gada 31.decembrim bezdarbniekam ar apdrošināšanas stāžu no viena gada līdz 19 gadiem (ieskaitot) kopējais bezdarbnieka pabalsta izmaksas ilgums ir deviņi mēneši. Bezdarbnieka pabalstu atkarībā no bezdarba ilguma bezdarbniekam ar apdrošināšanas stāžu no viena gada līdz deviņiem gadiem (ieskaitot) izmaksā šādā apmērā:

- a) pirmos divus mēnešus — pilnā apmērā,
- b) nākamos divus mēnešus — 75 procentu apmērā no piešķirtā bezdarbnieka pabalsta,
- c) turpmākos divus mēnešus — 45 lati mēnesī personai, kurai bezdarbnieka statuss noteikts līdz 2010.gada 31.decembrim, vai 45 lati mēnesī, bet ne vairāk kā 75% no piešķirtā bezdarbnieka pabalsta personai, kurai bezdarbnieka statuss noteikts pēc 2011.gada 1.janvāra,
- d) pēdējos trīs mēnešus — 45 lati mēnesī personai, kurai bezdarbnieka statuss noteikts līdz 2010.gada 31.decembrim, vai 45 lati mēnesī, bet ne vairāk kā 50% no piešķirtā bezdarbnieka pabalsta personai, kurai bezdarbnieka statuss noteikts pēc 2011.gada 1.janvāra.

Bezdarbnieka pabalstu atkarībā no bezdarba ilguma bezdarbniekam ar apdrošināšanas stāžu no 10 līdz 19 gadiem (ieskaitot) izmaksā šādā apmērā:

- a) pirmos divus mēnešus — pilnā apmērā;
- b) nākamos divus mēnešus — 75 procentu apmērā no piešķirtā bezdarbnieka pabalsta,
- c) turpmākos divus mēnešus — 50 procentu apmērā no piešķirtā bezdarbnieka pabalsta,
- d) pēdējos trīs mēnešus — 45 lati mēnesī personai, kurai bezdarbnieka statuss noteikts līdz 2010.gada 31.decembrim, vai 45 lati mēnesī, bet ne vairāk kā 50% no piešķirtā bezdarbnieka pabalsta personai, kurai bezdarbnieka statuss noteikts pēc 2011.gada 1.janvāra.

Gaidīšanas periods nav noteikts.

Attiecībā uz Kodeksa 24.panata otro daļu, kas nosaka, ka vidējam pabalsta izmaksāšanas ilgumam jābūt vismaz 13 nedēļām (3,25 mēneši) 12 mēnešu ilgā laika periodā, vidējais bezdarbnieka pabalsta izmaksāšanas ilgums 2009.gadā bija 4,44 mēneši, savukārt 2010.gadā bija 5,32 mēneši.

Atsaucoties uz Kodeksa 68.(h)pantu, saskaņā ar Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumu, bezdarbnieka statusa zaudēšanas (līdz ar to bezdarbnieka pabalsta izmaksas pārtraukšanas) pamats ir bezdarbnieka pienākumu nepildīšana bez attaisnojoša iemesla. Minētā likuma 14.pants

paredz, ka bezdarbniekam ir pienākums patstāvīgi un ar Nodarbinātības valsts aģentūras palīdzību aktīvi meklēt darbu, pēc bezdarbnieka statusa iegūšanas nekavējoties sniegt priekšlikumus Nodarbinātības valsts aģentūrai individuālā darba meklēšanas plāna izstrādei un piedalīties individuālajā darba meklēšanas plānā paredzētajos pasākumos.

V NODAĻA. Vecuma pensija

25.pants

Katrai līgumslēdzējai pusei, attiecībā uz kuru ir spēkā šī Kodeksa nodaļa, ir jānodrošina aizsargātajām personām vecuma pabalstu piešķiršana, saskaņā ar šīs nodaļas šādiem pantiem.

Jautājumus par vecuma pensijas piešķiršanas un izmaksas kārtību regulē likums "Par valsts pensijām" (turpmāk – Likums), kas stājies spēkā ar 1996.gada 1.janvāri. Likums nosaka sociāli apdrošinātās personas pensijas apmēru atkarībā no visā darba mūžā veikto sociālās apdrošināšanas iemaksu apjoma un pensionēšanās vecuma.

26.pants

1. *Tiek attiecināts dzīves turpināšanās gadījums, pēc kāda noteikta vecuma.*
2. *Noteiktais vecums nedrīkst pārsniegt 65 gadus vai arī nedrīkst būt lielāks par tādu vecumu, kurā iedzīvotāju skaits, kas sasnieguši šādu vecumu, nav mazāks par 10 procenti no iedzīvotāju skaita, kuri ir jaunāki par šo noteikto vecumu, bet ir vecāki par 15 gadiem.*
3. *Attiecīgās valsts likumi vai citi normatīvie akti var noteikt, ka personai, kura būtu tiesīga šo pabalstu saņemt, attiecīgā pabalsta izmaksāšana var tikt pārtraukta, ja šī persona ir iesaistīta jebkādās noteiktās peļņas gūšanas aktivitātēs, vai arī izmaksājamā pabalsta apmērs, ja tas balstās uz iemaksām, var tikt samazināts, gadījumos, kad pabalsta saņēmēja izpeļņa pārsniedz noteikto apmēru un, ja tas nebalstās uz iemaksām, var tikt samazināts gadījumos, kad pabalsta saņēmēja izpeļņa vai citi viņa iztikas līdzekļi, vai abi šie ņemti kopā, pārsniedz noteiktu apmēru.*

1. Tiesības uz vecuma pensiju ir sievietēm un vīriešiem, kuri sasnieguši 62 gadu vecumu un kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 10 gadiem.

Līdz 2011.gada 31.decembrim pensiju var pieprasīt priekšlaicīgi – divus gadus pirms vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamā vecuma

sasniegšanas (t.i. no 60.gadu vecuma), ja apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem.

Personai, kuras apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem un kura ir aprūpējusi līdz 8 gadu vecuma sasniegšanai piecus vai vairāk bērnus vai bērnu invalīdu, ir tiesības pieprasīt vecuma pensiju piecus gadus pirms valstī noteiktā pensijas vecuma sasniegšanas. Šādu tiesību nav personai, kurai atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības. Černobiļas atomelektrostacijas avārijas seku likvidēšanas dalībniekiem ir tiesības vecuma pensiju pieprasīt piecus gadus pirms valstī noteiktā pensijas vecuma sasniegšanas. Politiski represētajām personām, kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem, ir tiesības pieprasīt vecuma pensiju piecus gadus pirms valstī noteiktā pensijas vecuma sasniegšanas. Personai par darbu sevišķi kaitīgos un sevišķi smagos darba apstākļos vai kaitīgos un smagos darba apstākļos vecuma pensiju pēc atvieglotiem noteikumiem var pieprasīt ievērojot Likuma pārejas noteikumu 9., 10. (līdz 2011.gada 31.decembrim) un 48. punktā noteiktos gadījumos.

Vecuma pensiju no ātrāka vecuma var pieprasīt Likuma pārejas noteikumu 10.punktā noteiktos gadījumos, t.i., sievietes ar invaliditāti uz mūžu ar apdrošināšanas stāžu ne mazāku par 20 gadiem; lilipti, punduri un neredzīgie ar apdrošināšanas stāžu ne mazāku: vīriešiem - par 20 gadiem, sievietēm – par 15 gadiem; sievietes, kuras ir aprūpējušas līdz 8 gadu vecuma sasniegšanai piecus vai vairāk bērnus vai bērnu invalīdu, ar apdrošināšanas stāžu ne mazāku par 20 gadiem.

2. Noteiktais pensionēšanās vecums nav lielāks par 65 gadiem, kas atbilst Kodeksa prasībām;

3. Ierobežojumu pensijas izmaksai nav, izņemot:

- 1) ja persona ir pensionējusies priekšlaicīgi un turpina strādāt, pensija netiek maksāta līdz īstā pensionēšanās vecuma sasniegšanai;
- 2) ja vecuma pensija piešķirta personai pirms 62 gadu vecuma sasniegšanas, tās izmaksu no 2009.gada 1.janvāra pārtrauc uz laiku, kad vecuma pensijas saņēmējs saņem bezdarbnieka pabalstu;
- 3) no valsts pensiju speciālā budžeta izmaksājamās izdienas pensijas izmaksu pārtrauc laikā, kad izdienas pensijas saņēmējs saņem bezdarbnieka pabalstu.

27.pants

Aizsargātās personas ietver:

- a) noteiktas strādājošo kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošiem; vai*
- b) noteiktas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 20 procentus no visiem iedzīvotājiem; vai*
- c) visi iedzīvotāji, kuru iztikas līdzekļi attiecinātā gadījuma laikā nepārsniedz noteiktu limitu, kas tiek noteikts atbilstoši 67.panta prasībām.*

A. Atbilstība (a): noteiktas strādājošo kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošiem.

B. Aizsargājamo personu loks:

Obligātā sociālā apdrošināšana visiem darba ņēmējiem un pašnodarbinātajiem, kā arī:

- obligātā aktīvā militārā dienesta karavīriem un alternatīvā dienesta veicējiem;
- personām, kuras kopj bērnu, kas nav sasniedzis pusotra gada vecumu;
- personām, kuras saņem bezdarbnieka pabalstu;
- nestrādājošiem invalīdiem;
- personām, kuras saņem maternitātes vai slimības pabalstu;
- personām, kuru laulātais (kam piešķirts diplomātiskais rangs saskaņā ar Diplomātiskā un konsulārā dienesta likumu) pilda diplomātisko un konsulāro dienestu ārvalstīs un kuras uzturas attiecīgajā ārvalstī kā diplomātisko un konsulāro dienestu pildošas personas laulātais.

Izņēmumi:

Pašnodarbinātie, kuru ienākumi nerasniedz Ministru kabineta noteikto obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru (2010.gadā – 2 400 Ls gadā).

C. Aizsargāto darba ņēmēju skaits 2010.gadā (tūkst.):

i. pēc vispārējās shēmas: 861,49

ii. pēc speciālās shēmas: –

Aizsargāto darba ņēmēju kopskaits: 861,49

Kopējais nodarbināto un darba meklētāju skaits 2010.gadā (tūkst.): 1157.

Aizsargāto darba ņēmēju skaits procentuāli no kopējā nodarbināto un darba meklētāju skaita: $861,49 / 1157 \times 100\% = 74.5\%..$

28.pants

Pabalstam ir jābūt periodiskai naudas izmaksai, kas tiek aprēķināta sekojošā veidā:

- a) gadījumos, kad strādājošo kategorijas vai ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijas ir aizsargātas, tādā veidā, kas atbilst 65.panta prasībām vai 66.panta prasībām;*
- b) gadījumos, kad visi iedzīvotāji, kuru iztikas līdzekļi attiecīgā gadījuma laikā nepārsniedz noteikto limitu, ir aizsargāti, tādā veidā, kas atbilst 67.panta prasībām.*

A. Pensijas apmērs tiek aprēķināts atbilstoši 65.pantā noteiktajam.

Saskaņā ar 65.panta I normu

Vecuma pensijas apmērs ir atkarīgs no apdrošināšanas stāža līdz 1996.gadam, sociālās apdrošināšanas iemaksu apjoma sākot ar 1996.gadu un pensionēšanās vecuma.

Vecuma pensiju aprēķina pēc formulas: $P=K/G$

Pārejas periodā vecuma pensija aprēķināma pēc šādas formulas:
 $P=(K_s+K)/G$

P - gada pensija, kuras divpadsmitā daļa ir mēneša pensija;

K_s - sākuma kapitāls;

K - apdrošinātās personas pensijas kapitāls, ko veido šīs personas personīgajā kontā reģistrētā apdrošināšanas iemaksu summa un ikgadējais kapitāla pieaugums. Tas ir atkarīgs no apdrošināšanas iemaksu algas indeksa, ko nosaka Labklājības ministrija;

G - laikposms (gados), par kuru no pensijas piešķiršanas gada tiek plānota vecuma pensijas izmaksa.

Sākuma kapitālu aprēķina šādi;

$$K_s = V_i \times A_s \times 0.2$$

A_s - apdrošināšanas stāžs par periodu līdz 1995.gadam (ieskaitot),

V_i – 1996.-1999.g. vidējā apdrošināšanas iemaksu alga, kas, ņemot vērā pensijas kapitāla gada pieaugumu, ir piemērojama 1996.gada iemaksu algu līmenim.

Ja pēc Likuma spēkā stāšanās līdz pensijas pieprasīšanai apdrošināšanas iemaksas nav veiktas vai veiktas pēc 2000.gada, kā arī tad, ja pensijas pieprasītāja vidējā apdrošināšanas iemaksu alga attiecīgajā periodā ir mazāka par 40 % no valstī noteiktās vidējās apdrošināšanas iemaksu algas

(kalendāra gadā, kas beidzas gadu pirms tā gada, kurā tiek piešķirta pensija) tad Vi tiek pielīdzināta 40 procentiem no valstī noteiktās vidējās apdrošināšanas iemaksu algas (kalendāra gada, kas beidzas gadu pirms tā gada, kurā tiek piešķirta pensija).

Personām, kurām vidējā apdrošināšanas alga ir mazāka par vidējo apdrošināšanas algu valstī laikā no 1996.gada 1.janvāra līdz 1999.gada 31.decembrim, un kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem, līdz 2011.gada 31.decembrim sākuma kapitāla aprēķināšanai tiek ņemta vērā 48 mēnešu vidējā apdrošināšanas alga valstī iepriekš norādītajā periodā.

Minimālā pensija:

Saskaņā ar Likuma pārejas noteikumu 34.punktu līdz 2011.gada 31.decembrim vecuma pensijas apmērs nedrīkst būt mazāks par valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu (Ls 45, personām ar invaliditāti kopš bērnības – Ls 75), kuram piemērots šāds koeficients:

- 1) personām, kuru apdrošināšanas stāžs ir līdz 20 gadiem, - 1,1;
- 2) personām, kuru apdrošināšanas stāžs ir no 21 gada līdz 30 gadiem, - 1,3;
- 3) personām, kuru apdrošināšanas stāžs ir no 31 gada līdz 40 gadiem, - 1,5;
- 4) personām, kuru apdrošināšanas stāžs ir 41 gads un vairāk gadu, - 1,7.

No 2006.gada 1.janvāra valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs vispārējā gadījumā ir 45 Ls.

Maksimālā pensija:

Maksimālais pensijas apmērs nav noteikts. Tas ir atkarīgs no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu apmēra.

Priekšlaicīgā pensija:

Tiek noteikta 80 % apmērā no piešķirtās vecuma pensijas apmēra personām, kuras vecuma pensiju pieprasīja līdz 2009.gada 31.jūnijam. Personām, kuras vecuma pensiju pieprasīja priekšlaicīgi pēc 2009.gada 1.jūlija, pensiju izmaksā 50% apmērā no piešķirtās. Pēc likumā noteiktā pensionēšanās vecuma sasniegšanas vecuma pensija tiek maksāta pilnā apmērā.

B. 65.panta 6. daļas izpratnē Latvijā kvalificēts roku darba darītājs (vīrietis) ir atbilstoši šī panta 7. daļas nosacījumiem. Tā ir persona, kura ir nodarbināta lielākajā ekonomisko aktivitāšu grupā ar lielāko ekonomiski aktīvu aizsargāto vīriešu dzimtes personu skaitu attiecināmajā sociālās aizsardzības gadījumā.

Latvijas gadījumā standarta pabalsta saņēmējs ir vīrietis, kurš ir nodarbināts apstrādes rūpniecībā (16,3% no visiem nodarbinātajiem vīriešiem 2010.gadā).

C. Standarta pabalsta saņēmēja vidēja alga mēnesī 2010.gadā – 430,00 Ls.

Saskaņā ar 65.panta III normu

D. Standarta pabalsta saņēmējs ir vīrietis ar sievu pensijas vecumā.

Aprēķinātais vecuma pensijas apmērs standarta pabalsta saņēmējam pie apdrošināšanas 35,12 gadu darba stāža, ja persona pensionējas 2010.gada decembrī 62 gadu vecumā, – 222,77 Ls.

E. Ģimenes pabalsts, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā standarta pabalsta saņēmēja sievai, nav noteikts.

F. Ģimenes pabalsts, kas tiek piešķirts vecuma pensijas izmaksas laikā standarta pabalsta saņēmēja sievai, nav noteikts.

G. Vecuma pensijas apmērs (D+F) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C+E): $222,77 / 430,00 \times 100\% = 51,8 \%$, kas pārsniedz noteiktos 40%.

Saskaņā ar 65.panta V normu

D. Aprēķinātais vecuma pensijas apmērs standarta pabalsta saņēmējam pie apdrošināšanas 35 gadu darba stāža, ja persona pensionējas 2010.gada decembrī 62 gadu vecumā – 222,77 Ls.

G. Vecuma pensijas apmērs (D) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C): $222,77 / 430,00 \times 100\% = 51,8 \%$.

29.pants

1. 28.pantā noteiktais pabalsts, attiecinātajā gadījumā, ir jānodrošina vismaz:

- a) aizsargātajai personai, kurai, pirms attiecīgā gadījuma iestāšanās, saskaņā ar noteiktajiem normatīvajiem aktiem, ir pilns nepieciešamais kvalifikācijas periods, kas var būt 30 gadi, kad ir veiktas iemaksas vai ir bijusi nodarbinātība, vai 20 gadi nodzīvoti attiecīgajā valstī; vai
- b) gadījumos, kad, principā, visas ekonomiski aktīvās personas ir aizsargātas, aizsargātajai personai, kurai ir pilns nepieciešamais

- kvalifikācijas iemaksu periods, un par kuru, tās darbaspējīgā vecuma laikā, ir izdarīts noteiktais vidējais iemaksu skaits gadā.*
2. *Gadījumos, kad šī panta 1.punktā aprakstītais pabalsts ir atkarīgs no minimālā iemaksu veikšanas vai nodarbinātības perioda, samazināts pabalsts ir jānodrošina vismaz:*
 - a) *aizsargātajai personai, kurai, pirms attiecīgā gadījuma iestāšanās, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, ir 15 gadus veikto iemaksu vai nodarbinātības kvalifikācijas periods; vai*
 - b) *gadījumos, kad, principā, visas ekonomiski aktīvās personas ir aizsargātas, aizsargātajai personai, kurai ir pilns noteiktais kvalifikācijas iemaksu periods, un par kuru, tās darbaspējīgā vecuma laikā, ir izdarīta puse no noteiktā vidējā iemaksu skaita gadā, saskaņā ar šī panta 1.punkta b) apakšpunktu.*
 3. *Šī panta 1.punkta prasības ir jāuzskata par izpildītām gadījumos, kad saskaņā ar XI nodaļas prasībām aprēķinātais, bet procentuālajā izteiksmē par 10 vienībām zemāks nekā attiecīgās nodaļas pielikuma tabulā par standarta pabalsta saņēmēju norādīts, pabalsts tiek nodrošināts vismaz aizsargātajai personai, kurai ir pilns kvalifikācijas, saskaņā ar noteiktajiem normatīvajiem aktiem, desmit gadus veikto iemaksu vai nodarbinātības periods, vai pieci gadi nodzīvoti attiecīgajā valstī.*
 4. *Var tikt veikta proporcionāla XI nodaļas pielikuma tabulā norādīto procentu samazināšana gadījumos, kad pabalsta, kas atbilst samazinātajai procentu likmei, saņemšanai nepieciešamais kvalifikācijas periods pārsniedz desmit gadus, kad tiek veiktas iemaksas vai persona ir nodarbināta, bet ir mazāks par 30 gadiem, kad tiek veiktas iemaksas vai persona ir nodarbināta; ja šāds nepieciešamais kvalifikācijas periods pārsniedz 15 gadus, samazinātais pabalsts ir jāizmaksā saskaņā ar šī panta 2.punktu.*
 5. *Gadījumos, kad šī panta 1.,3.vai 4.punktā attiecinātie pabalsti ir atkarīgi no minimālā iemaksu veikšanas vai nodarbinātības perioda, aizsargātajai personai, kura, laikā, kad stājas spēkā šīs nodaļas piemērošanas noteikumi, tikai sava vecuma dēļ neatbilst nosacījumiem, kas ir noteikti saskaņā ar šī panta 2.punktu, ir jāizmaksā samazinātais pabalsts saskaņā ar noteiktajiem nosacījumiem, ja vien personai vecākai par normāli noteikto pabalsta saņemšanas vecumu nav nodrošināts pabalsts saskaņā ar šī panta 1., 3.vai 4.punkta noteikumiem.*

Likums nosaka, ka tiesības uz vecuma pensiju ir personām, kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 10 gadiem. Pensijas aprēķins balstās uz veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām.

30.pants

28. un 29.pantā aprakstītie pabalsti ir jāpiešķir uz visu attiecinātā gadījuma ilgumu.

Saskaņā ar Likumu vecuma pensiju piešķir uz mūžu. Vecuma pensijas izmaksu pārtrauc, ja persona ir mirusi. Izmaksai aprēķinātās pensijas summas, kas nav izmaksātas līdz pensionāra nāvei, ir tiesības saņemt pensijas saņēmēja laulātajam, pirmās un otrās pakāpes radniekiem, bet citai personai – uz mantojuma apliecības vai tiesas nolēmuma pamata. Pensijas saņēmēja nāves gadījumā viņa ģimenei vai personai, kas uzņēmusies apbedīšanu, izmaksā apbedīšanas pabalstu divu mēnešu pensijas apmērā. Pensijas saņēmēja nāves gadījumā pārdzīvojušajam laulātajam, pamatojoties uz viņa pieprasījumu, piešķir un izmaksā vienreizēju pabalstu mirušā laulātā divu pensiju apmērā.

VI NODAĻA. Pabalsts sakarā ar nelaimes gadījumu darbā

31.pants

Katrai līgumslēdzējai pusei, attiecībā uz kuru darbojas šī Kodeksa nodaļa, ir jānodrošina aizsargātajām personām pabalsta sakarā ar nelaimes gadījumu darbā piešķiršana saskaņā ar šīs nodaļas sekojošiem pantiem.

Nelaimes gadījumā darbā cietušo personu sociālo aizsardzību reglamentē likums “Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām”.

32.pants

Attiecinātie gadījumi ietver sekojošo, kad aprakstīto lietu stāvokli ir radījis darba negadījums vai diagnosticēta slimība, ko izsaukusi attiecīgā nodarbinātība:

- a) *saslimšana;*
- b) *darba nespēja, ko radījis šāds stāvoklis un, kas saistīta ar izpeļņas pārtraukšanas, kā to nosaka attiecīgās valsts likumi vai citi normatīvie akti;*

- c) *pilnīga izpeļņas iegūšanas spēju zaudēšana vai daļēja to zaudēšana, kas ir lielāka nekā noteiktā pakāpe un, iespējams, ir nepārejoša, vai attiecīgam darbam atbilstošo spēju zaudēšana;*
- d) *atbalsta zaudēšana, ko cieš atraitne vai bērns, ko izraisījusi apgādnieka nāve; atraitnes gadījumā, tiesības uz pabalstu var būt nosacītas un atkarīgas no tā, vai viņa, saskaņā ar attiecīgās valsts likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, tiek uzskatīta par nespējīgu sevi uzturēt.*

No 1997.gada 1.janvāra Latvijā darbojas uz apdrošināšanas principiem balstīta darba negadījumu apdrošināšanas sistēma. Apdrošināšanas iemaksas veic tikai darba devējs.

Likums nosaka, ka apdrošinātajai personai, kura cietusi nelaiemes gadījumā darbā vai saslimusi ar arodslimību, ir tiesības uz šādiem apdrošināšanas atlīdzības veidiem:

1) Slimības pabalsts par pārejošas darbnespējas, kas ir saistīta ar nelaiemes gadījumu darbā vai arodslimību, laiku (maksimāli par 52 kalendārajām nedēļām);

2) Atlīdzība par darbspēju zaudējumu, ja Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisija (VDEĀK) konstatējusi daļēju vai pilnīgu darbspēju zaudējumu, kuru izraisījis nelaiemes gadījums darbā vai arodslimība;

3) Papildus izdevumu – izdevumu par ārstēšanu un medicīnisko un profesionālo rehabilitāciju, ceļa izdevumu, apmeklējot ārstniecības vai medicīniskās rehabilitācijas iestādi, samaksas par pavadona pakalpojumiem, izdevumiem tehnisko palīglīdzekļu iegādei un remontam, izdevumu apdrošinātās personas aprūpei kompensācija, ja šie izdevumi pārsniedz veselības aprūpes bāzes programmā un/vai rehabilitācijai sociālās aprūpes bāzes programmā paredzētos izdevumus;

4) Pakalpojumi cietušo personu darbspēju atgūšanai un integrācijai sabiedrībā: ārstēšana, aprūpe, medicīniskā rehabilitācija, pārkvalifikācija, profesionālā rehabilitācija;

5) Atlīdzība par apgādnieka zaudējumu apdrošinātās personas nāves gadījumā viņa darba nespējīgiem ģimenes locekļiem, kurus mirusī persona daļēji vai pilnīgi apgādāja.

Apdrošināšanas atlīdzības tiek finansētas no sociālās apdrošināšanas iemaksām (darba negadījumu speciālais budžets).

Minimālais darbspēja zaudējums, kas dod tiesības uz atlīdzību par darbspēja zaudējumu, ir 25%.

Ja sakarā ar nelaimes gadījumu darbā vai arodslimības dēļ ir iestājusies apdrošinātās personas nāve, darba nespējīgajiem šīs personas ģimenes locekļiem, kurus tā pilnīgi vai daļēji apgādāja, ir tiesības uz atlīdzību par apgādnieka zaudējumu.

Apdrošinātās personas aizbildnībā bijušajiem un adoptētajiem bērniem, ja aizbildnība vai adopcija apstiprināta pirms nelaimes gadījuma darbā vai pirms arodslimības radītās pēdējās darba nespējas iestāšanās, pabērniem, ja viņi no vecākiem nesaņem alimentus, kā arī apdrošinātās personas ārļaulības bērniem ir tādas pašas tiesības uz atlīdzību par apgādnieka zaudējumu kā ļaulībā dzimušajiem bērniem.

Lēmumu piešķirt minēto atlīdzību *atlīdzības pārņēmējam* pieņem, pamatojoties uz dokumentiem, kas apliecina personas darba nespēju. Personām darbaspējīgā vecumā jāuzrāda dokumenti, kas apliecina darba nespējas iestāšanos (VDEAK izziņa par invaliditāti).

33.pants

Aizsargātajām personām ir jāietver noteiktas strādājošo kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošiem un, attiecībā uz pabalstu apgādnieka nāves gadījumā, viņu sievietēm un bērniem.

A. Aizsargājamo personu loks ir visi sociāli apdrošinātie darba ņēmēji.

B. Aizsargāto darba ņēmēju skaits 2010.gadā (tūkst.):

i. pēc vispārējās shēmas: 861,49

ii. pēc speciālās shēmas: –

Aizsargāto darba ņēmēju kopskaits: 861,49.

Kopējais nodarbināto skaits 2010.gadā (tūkst.):940,90.

Aizsargāto darba ņēmēju skaits procentuāli no kopējā nodarbināto skaita:

$861,49 / 940,90 \times 100\% = 91,6\%$.

34.pants

1. Attiecībā uz saslimšanas gadījumu, pabalstam ir jābūt medicīniskai aprūpei, kā tas ir norādīts šī panta 2. un 3.punktā.

2. Medicīnas aprūpe ietver:

- a) *vispārējās prakses ārsta (GP) aprūpe, speciālistu aprūpe stacionārā un ambulatorā aprūpe, ieskaitot mājas vizītes;*
 - b) *stomatoloģija;*
 - c) *medmāsu aprūpe mājās vai slimnīcā, vai citās medicīnas iestādēs;*
 - d) *uzturēšanās slimnīcās, atpūtas namos, sanatorijās vai citās medicīnas iestādēs;*
 - e) *stomatoloģiskie, farmaceitiskie un citi terapeitiskie vai ķirurģiskie materiāli, ieskaitot protēzes, kas ir labošanā, un brilles; un*
 - f) *aprūpe, ko nodrošina tādu citu profesiju pārstāvji, kas var tikt likumīgi uzskatītas par pielīdzinātām mediķu profesijai, pie praktizējoša mediķa vai stomatologa uzraudzības.*
3. *Atbilstoši iepriekšējām šī panta punktiem sniegtā medicīnas aprūpe ir jānodrošina tā, lai uzturētu, atjaunotu vai uzlabotu aizsargājamās personas veselību un viņa spējas strādāt un rūpēties par savu personisko vajadzību apmierināšanu.*

A. Apdrošinātajai personai no valsts sociālās apdrošināšanas darba negadījumu speciālā budžeta sedz papildu izdevumus (divdesmit pieckārtīgā valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērā, no 2006.gada - Ls 1125), kas saistīti ar:

- 1) izdevumiem par veselības aprūpes pakalpojumiem, tajā skaitā ārstēšanos medicīniskās rehabilitācijas iestādē (ja netiek piemērota valsts garantētā otrā posma medicīniskā rehabilitācija), ārstniecības līdzekļiem, un pacienta maksājumiem, ja tiek saņemta valsts garantētā otrā posma medicīniskā rehabilitācija;
- 2) izdevumiem par profesionālās rehabilitācijas pakalpojumiem;
- 3) ceļa izdevumiem (apmeklējot ārstniecības iestādi vai medicīniskās rehabilitācijas iestādi) un samaksu par pavaduņa pakalpojumiem;
- 4) tehnisko palīglīdzekļu iegādi un remontu;
- 5) apdrošinātās personas aprūpi, ja apdrošinātā persona nevar sevi apkopt un tai ir nepieciešama pastāvīga citas personas palīdzība.

B. Pēc notikuša nelaiemes gadījuma darbā vai konstatētās arodslimības apdrošinātajai personai ārstēšanās kursa laikā sedz izdevumus par veselības aprūpes pakalpojumiem, tajā skaitā ārstēšanos medicīniskās rehabilitācijas iestādē (ja netiek piemērota valsts garantētā otrā posma medicīniskā rehabilitācija), ārstniecības līdzekļiem, un pacienta maksājumus, ja tiek saņemta valsts garantētā otrā posma medicīniskā rehabilitācija.

Ja aktā par nelaimes gadījumu darbā apdrošinātā persona ir norādīta kā persona, kura apzināti ļaunprātīgi pieļāvusi darba aizsardzības likumu un citu normatīvo aktu pārkāpumus, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra negarantē minēto izdevumu atlīdzināšanu un ārstējošais ārsts vienojas ar cietušo personu par nepieciešamajiem ārstniecības pakalpojumiem un attiecīgo izdevumu segšanu no apdrošinātās personas līdzekļiem.

C. Papildu izdevumi apdrošinātajai personai tiek segti visu atlikušo laika periodu, kamēr tie personai ir nepieciešami, nepārsniedzot maksimālo apmēru (divdesmit pieckārtīgu valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru).

35.pants

1. *Institūcijām vai valsts departamentiem, kas administrē medicīnisko aprūpi, ir jāsadarbojas, kad tas ir nepieciešams, ar vispārējās profesionālās rehabilitācijas dienestiem, lai invalīdus varētu nozīmēt piemērotā darbā.*
2. *Attiecīgās valsts likumi vai citi normatīvie akti var pilnvarot šādas institūcijas vai departamentus nodrošināt invalīdu profesionālo rehabilitāciju.*

Medicīniskās rehabilitācijas pakalpojumu nepieciešamību nosaka ārstējošais ārsts.

Ieteikumus par apdrošinātās personas veselības stāvoklim atbilstošas pārkvalificēšanās nepieciešamību vai citas profesijas apgūšanu apdrošinātajai personai sniedz Veselības un darbaspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra sedz izdevumus par profesionālās rehabilitācijas pakalpojumiem, ja minētie izdevumi netiek segti no valsts budžetā attiecīgajam pakalpojuma veidam paredzētajiem līdzekļiem.

36.pants

1. *Attiecībā uz darba nespēju, pilnīgu izpeļņas iegūšanas spēju zaudējumu, kas, iespējams, ir nepārejošs, vai darbam atbilstošu spēju zaudējuma gadījumā, vai apgādnieka nāves gadījumā, pabalstam ir jābūt periodiskai naudas izmaksai, kas ir aprēķināta atbilstoši 65.panta vai 66.panta prasībām.*
2. *Dalēju izpeļņas iegūšanas spēju zaudējuma gadījumā, kas, iespējams, ir nepārejošs, vai attiecīgu atbilstošu spēju zaudējuma gadījumā,*

pabalstam, ja tas ir jāizmaksā, ir jābūt periodiskām naudas izmaksām, kas sastāda atbilstošu proporciju, kāda ir noteikta par pilnīgu izpeļņas iegūšanas spēju zaudējumu vai attiecīgu atbilstošu spēju zaudējuma gadījumā.

3. *Periodiskas naudas izmaksas var tikt aizstātas ar kopēju summu:*

- a) *gadījumos, kad darbības zaudējuma pakāpe ir neliela; vai*
- b) *gadījumos, kad kompetentas iestādes ir pārliecinātas, ka kopējā summa tiks atbilstoši izlietota.*

A. Apdrošināšanas atlīdzības apmērs Latvijā tiek aprēķināts atbilstoši 65. panta normām.

Piešķirot apdrošināšanas atlīdzību (naudas izmaksas par pārejošu darba nespēju, darbības zaudējumu, apgādnieka zaudējumu, kā arī izmaksājot vienreizējus pabalstus un atlīdzības), par pamatu tiek ņemta apdrošinātās personas mēneša vidējā apdrošināšanas iemaksu alga. Vidējo apdrošināšanas iemaksu algu apdrošinātajai personai, kura cietusi nelaimes gadījumā darbā vai kurai konstatēta arodslimība, nosaka no apdrošināšanas iemaksu algas par divpadsmit kalendāra mēnešu periodu, šo periodu beidzot divus kalendāra mēnešus pirms mēneša, kurā iestājies apdrošināšanas gadījums. Lai noteiktu atlīdzības par darbības zaudējumu, atlīdzības par apgādnieka zaudējumu un vienreizējā pabalsta apmēru, vidējo apdrošināšanas iemaksu algu aprēķina, izmantojot šādu formulu:

$$V_m = (A_1 + A_2 + \dots + A_{12}) : B, \text{ kur}$$

V_m - mēneša vidējā apdrošināšanas iemaksu alga;

A_1, A_2, \dots - apdrošināšanas iemaksu algas summa, kas gūta noteiktā perioda attiecīgajā kalendāra mēnesī un no kuras darba devējs veicis vai tam bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas darba negadījumu apdrošināšanai;

B - mēnešu skaits, par kuriem noteiktajā periodā veiktas vai bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas darba negadījumu apdrošināšanai.

Lai noteiktu slimības pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, vidējo apdrošināšanas iemaksu algu aprēķina, izmantojot šādu formulu:

$$V_d = (A_1 + A_2 + \dots + A_{12}) : D, \text{ kur}$$

V_d - kalendāra dienas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga;

A_1, A_2, \dots - apdrošināšanas iemaksu algas summa, kas gūta noteiktā perioda attiecīgajā kalendāra mēnesī un no kuras darba devējs veicis vai tam bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas darba negadījumu apdrošināšanai;

D - kalendāra dienu skaits, par kurām noteiktajā periodā veiktas vai bija jāveic sociālās apdrošināšanas iemaksas darba negadījumu apdrošināšanai.

Mēnesī izmaksājamais slimības pabalsts, atlīdzība par darbspēju zaudējumu vai atlīdzība par apgādnieka zaudējumu, kā arī trešajai personai paredzētas naudas izmaksas (atlīdzība par apgādnieka zaudējumu darba nespējīgajiem apdrošinātās personas ģimenes locekļiem, kas bijuši tās apgādībā; apdrošinātās personas apbedīšanas pabalsts) kopējā summa nedrīkst būt lielāka par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta divdesmitpieckāršu apmēru.

B. 65.panta 6.daļas izpratnē Latvijā kvalificēts roku darba darītājs (vīrietis) ir atbilstoši šī panta 7.daļas nosacījumiem, tas ir, persona, kura ir nodarbināta lielākajā ekonomisko aktivitāšu grupā ar lielāko ekonomiski aktīvu aizsargāto vīriešu dzimtes personu skaitu attiecināmajā sociālās aizsardzības gadījumā.

Latvijas gadījumā standarta pabalsta saņēmējs ir vīrietis, kurš ir nodarbināts apstrādes rūpniecībā (16,3% no visiem nodarbinātajiem vīriešiem 2010.gadā).

Attiecībā uz pārejošu darba nespēju:

Saskaņā ar 65.panta I un II normu

Slimības pabalstu piešķir 80% apmērā no personas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas.

Laika periodā no 2010.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 31.decembrim saskaņā ar likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 17.pantu piešķirto slimības pabalstu un saskaņā ar likuma "Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām" 19.pantu piešķirto slimības pabalstu izmaksā šādā apmērā:

- 1) ja piešķirtā pabalsta apmērs vienā kalendāra dienā ir līdz 11,51 latam (ieskaitot), — piešķirtajā apmērā;
- 2) ja piešķirtā pabalsta apmērs vienā kalendāra dienā pārsniedz 11,51 latu, — par vienu kalendāra dienu izmaksā 11,51 latu un 50 procentus no piešķirtā pabalsta summas, kas vienā kalendāra dienā pārsniedz 11,51 latu.

C. Standarta pabalsta saņēmēja vidējā alga mēnesī 2010.gadā – 430,00 Ls.

D. Piešķirtā slimības pabalsta apmērs vienā mēnesī – 344,00 Ls.

Pabalstu apmērs dažādos Latvijas reģionos neatšķiras.

E. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

F. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts slimības pabalsta izmaksas laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

G. Slimības pabalsta un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts slimības pabalsta izmaksas laikā, summa (D+F) procentuāli no standarta saņēmēja algas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, summas (C+E): $(344,00+16) / (430,00+16) \times 100\% = 80,7 \%$, kas pārsniedz noteiktos 45%.

Saskaņā ar 65.panta V normu

D. Aprēķinātais slimības pabalsta apmērs vienā slimības mēnesī – 344,00 Ls.

G. Slimības pabalsta apmērs (D) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C): $344,00 / 430,00 \times 100\% = 80,0\%$.

Attiecībā uz atlīdzību par darbspēju zaudējumu:

Saskaņā ar 65.panta I un II normu

Atlīdzības apmērs tiek noteikts procentos no apdrošinātās personas mēneša vidējās apdrošināšanas iemaksu algas šādos apmēros:

- 1) 80 procenti - ja darbspēju zaudējums ir 100 procenti;
- 2) līdz 80 procentiem - ja darbspēju zaudējums līdz 100 procenti;
- 3) līdz 65 procentiem - ja darbspēju zaudējums ir 50-79 procenti;
- 4) līdz 50 procentiem - ja darbspēju zaudējums ir 25-49 procenti.

C. Standarta pabalsta saņēmēja vidēja alga mēnesī 2010.gadā – 430,00 Ls.

D. Aprēķinātais atlīdzības apmērs par darbspēju zaudējumu – 220,16 Ls.

E. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

F. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts atlīdzības izmaksas laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

G. Aprēķinātais atlīdzības un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts atlīdzības izmaksas laikā, summa (D+F) procentuāli no standarta saņēmēja algas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, summas (C+E): $(220,16+16) / (430,00+16) \times 100\% = 53,0 \%$, kas pārsniedz Kodeksā noteiktos 50%.

Saskaņā ar 65.panta V normu

D. Aprēķinātais atlīdzības apmērs par darbspēju zaudējumu – 128,51 Ls.

G. Atlīdzības apmērs (D) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C):

$$128,51 / 327,00 \times 100\% = 39,3 \%$$

Atlīdzību par darbspēju zaudējumu izmaksā ik mēnesi par visu laika periodu, kad ir noteikts darbspēju zaudējums. VSAA kompensē apdrošinātajai personai papildu izdevumus, kas radušies sakarā ar nelaiemes gadījumu darbā vai arodslimību, atlīdzina protezēšanas izdevumus, pavadona apmaksu un ārstniecības iestāžu apmeklēšanai paredzētos ceļa izdevumus, tehnisko palīglīdzekļu iegādes un to remonta izdevumus, kā arī apmaksā personas izdevumus par ārstēšanu, aprūpi, medicīnisko un profesionālo rehabilitāciju, ja šie izdevumi netiek segti no veselības aprūpes pakalpojumu minimuma vai sociālās palīdzības valsts programmas. Lēmumu par šāda veida vienreizējas atlīdzības piešķiršanu pieņem VSAA, ja ārsts ir atzinis šādas palīdzības nepieciešamību un ja tā nav sniegta bez atlīdzības. Lai saņemtu vienreizējo atlīdzību, apdrošinātajai personai ir jāuzrāda dokumenti, kas apliecina iepriekš minēto papildu izdevumu attaisnojošu izlietojumu.

Ja sakarā ar nelaiemes gadījumu darbā vai arodslimības dēļ ir iestājusies apdrošinātās personas nāve, darba nespējīgajiem šīs personas ģimenes locekļiem, kurus tā pilnīgi vai daļēji apgādāja, ir tiesības uz atlīdzību par apgādnieka zaudējumu.

Attiecībā uz apgādnieka zaudējuma atlīdzību:

Saskaņā ar 65.panta I un IV normu

Atlīdzība par apgādnieka zaudējumu tiek aprēķināta, ņemot par pamatu apdrošinātās personas mēneša vidējo apdrošināšanas iemaksu algu, un to piešķir:

- 1) pārdzīvojušajam laulātajam un vecākiem - līdz 25 procentiem;
- 2) pārdzīvojušajam laulātajam (neatkarīgi no šā panta otrās daļas 1. punktā minētās atlīdzības), vienam no vecvecākiem (neatkarīgi no vecuma), vienam no pilngadīgajiem brāļiem (pilngadīgajām māsām), ja viņš (viņa) audzina apdrošinātās personas bērnu līdz astoņu gadu vecumam, - līdz 25 procentiem. Minētais attiecināms arī uz pārdzīvojušo laulāto, kura gaida bērnu no apdrošinātās personas pēc tās nāves;
- 3) apdrošinātās personas bērniem līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai, ja ir palicis viens no vecākiem:
 - a) vienam bērnam - līdz 25 procentiem,

- b) diviem bērniem - līdz 35 procentiem,
- c) trim bērniem - līdz 45 procentiem,
- d) četriem un vairāk bērniem - līdz 55 procentiem;
- 4) apdrošinātās personas bērniem līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai, ja viņi kļuvuši bāreņi:
 - a) vienam bērnam - līdz 40 procentiem,
 - b) diviem bērniem - līdz 50 procentiem,
 - c) trim bērniem - līdz 60 procentiem,
 - d) četriem un vairāk bērniem - līdz 70 procentiem;

Lēmumu piešķirt minēto atlīdzību *atlīdzības pārņēmējam* pieņem, pamatojoties uz dokumentiem, kas apliecina personas darba nespēju. Personām darbspējīgā vecumā jāuzrāda dokumenti, kas apliecina darba nespējas iestāšanos (invalida apliecība vai izziņa par invaliditāti).

C. Standarta pabalsta saņēmēja (atraitne ar diviem bērniem) vidēja alga mēnesī 2010.gadā – 430,00 Ls.

D. Aprēķinātā apgādnieka zaudējuma atlīdzība mēnesī par diviem bērniem– 150,50 Ls.

E. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

F. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts atlīdzības izmaksas laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

G. Aprēķinātais atlīdzības un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts atlīdzības izmaksas laikā, summa (D+F) procentuāli no standarta saņēmēja algas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, summas (C+E): $(150,50+16) / (430,00+16) \times 100\% = 37,3 \%$, kas nepārsniedz Kodeksā noteiktos 40%.

Saskaņā ar 65.panta V normu

D. Aprēķinātā apgādnieka zaudējuma atlīdzība mēnesī par diviem bērniem – 150,50 Ls

G. Aprēķinātais apgādnieka zaudējuma atlīdzības apmērs (D) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C): $150,50 / 430,00 \times 100\% = 35,0\%$.

37.pants

34. un 36. pantā noteiktais pabalsts, attiecinātajā gadījumā, ir jānodrošina vismaz aizsargātajām personām, kuras ir tikušas nodarbinātas attiecīgās līgumslēdzējas puses teritorijā nelaiemes gadījuma notikšanas brīdī, ja trauma ir radusies nelaiemes gadījuma dēļ, vai arī, ja persona ir saslimusi un trauma ir radusies slimības rezultātā, un, attiecībā uz periodiskām naudas izmaksām apgādnieka nāves gadījumā, šādas personas atraitnei un bērniem.

Saskaņā ar likumu „Par valsts sociālo apdrošināšanu” sociālai apdrošināšanai pret nelaiemes gadījumiem darbā un arodslimībām ir pakļauti visi 15 gadu vecumu sasniegušie darba ņēmēji.

Ja sakarā ar nelaiemes gadījumu darbā vai arodslimības dēļ ir iestājusies apdrošinātās personas nāve, darba nespējīgajiem šīs personas ģimenes locekļiem (tai skaitā, pārdzīvojušajam laulātajam un bērniem līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai), kurus tā pilnīgi vai daļēji apgādāja, ir tiesības uz atlīdzību par apgādnieka zaudējumu (likums “Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaiemes gadījumiem darbā un arodslimībām”).

38.pants.

34. un 36. pantā noteiktais pabalsts ir jāgarantē visa attiecinātā gadījuma laikā, izņemot, attiecībā uz spējas zaudējumu, pabalsts nav jāizmaksā pirmās trīs darba nespējas dienas katrā atsevišķā izpeļņas pārtraukšanas gadījumā.

1. Apdrošināšanas atlīdzību sedz:

- līdz apdrošinātās personas izveseļošanās dienai, ja tai nav noteikts darbspēju zaudējums vai invaliditātes grupa;
- līdz noteiktā darbspēju zaudējuma vai invaliditātes termiņa beigām.

2. Gaidīšanas periods nav noteikts, ja pārejošas darba nespējas cēlonis ir nelaiemes gadījums darbā vai arodslimība;

3. Personai, kurai piešķirta izdienas pensija vai vecuma pensija, atlīdzību par darbspēju zaudējumu izmaksā šādi:

1) ja piešķirtās pensijas apmērs nesasniedz atlīdzības par darbspēju zaudējumu apmēru, apdrošinātajai personai izmaksā starpību starp atlīdzības par darbspēju zaudējumu apmēru un izdienas vai vecuma pensijas apmēru;

2) ja piešķirtās izdienas vai vecuma pensijas apmērs ir vienāds ar atlīdzības par darbspēju zaudējumu apmēru vai to pārsniedz, atlīdzības par darbspēju zaudējumu izmaksu izbeidz.

Ja apdrošinātā persona apzināti nav pildījusi likumā noteiktos pienākumus, apdrošināšanas atlīdzības izmaksa tiek pārtraukta, bet, ja apdrošināšanas atlīdzības izmaksu cēlonis ir apdrošinātās personas vai trešās personas apzinātas ļaunprātīgas rīcības sekas, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra tiesas ceļā piedzen no šīm personām tām nepamatoti izmaksātās summas.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta noteikumiem Nr.950 „Nelaiemes gadījumu darbā izmeklēšanas un uzskaites kārtība” nelaiemes gadījumu izmeklē ar darba devēja rakstisku rīkojumu izveidota izmeklēšanas komisija (turpmāk tekstā – komisija) vai Valsts Darba inspekcijas (turpmāk tekstā – inspekcija) amatpersona.

Komisija pēc tās izveidošanas vai inspekcijas amatpersona pēc attiecīgā ziņojuma saņemšanas nekavējoties uzsāk un sešu darba dienu laikā pabeidz nelaiemes gadījuma izmeklēšanu, kā arī sastāda aktu vai atzinumu par nelaiemes gadījumu darbā. Ja inspekcija pēc akta vai atzinuma saņemšanas konstatē, ka nelaiemes gadījums ir izmeklēts un attiecīgie dokumenti sagatavoti, neievērojot noteikumus, vai dokumentos ir atklātas neprecizitātes, inspekcija ir tiesīga neregistrēt gadījumu, triju darbdienu laikā aktu vai atzinumu nosūtīt atpakaļ darba devējam un pieprasīt 10 darbdienu laikā atkārtoti izmeklēt nelaiemes gadījumu.

Ja cietušais vai persona, kura pārstāv viņa intereses, darba devējs vai cita juridiskā vai fiziskā persona, kuras tiesības vai pienākumus skar sastādītais akts vai atzinums, nepiekrīt komisijas vai inspekcijas amatpersonas sastādītā akta vai atzinuma saturam, tai ir tiesības mēneša laikā to apstrīdēt, vēršoties pie inspekcijas direktora. Inspekcijas direktors pieņem lēmumu par nepieciešamību atkārtoti izmeklēt nelaiemes gadījumu. Inspekcijas direktora lēmumu var pārsūdzēt tiesā mēneša laikā pēc lēmuma spēkā stāšanās.

Inspekcija pēc savas iniciatīvas vai tiesībaizsardzības institūciju pieprasījuma ir tiesīga papildus izmeklēt nelaiemes gadījuma apstākļus, anulēt darba devēja izveidotās komisijas sastādīto aktu un sastādīt aktu no jauna, par to paziņojot Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras nodaļai atbilstoši cietušā deklarētajai dzīvesvietai.

Inspekcijas amatpersona vai komisija, izmeklējot nelaiemes gadījumu, ir tiesīga pieprasīt un saņemt no darba devēja nepieciešamos uzziņas materiālus, kā arī pieprasīt rakstiskus un mutiskus paskaidrojumus no darba devēja, lieciniekiem, nelaiemes gadījumā cietušā un atbildīgajām amatpersonām.

VII NODAĻA. Ģimenes pabalsts

39. pants

Katrai līgumslēdzējai pusei, attiecībā uz kuru darbojas šī Kodeksa nodaļa, ir jānodrošina aizsargātajām personām ģimenes pabalsta piešķiršana, saskaņā ar šīs nodaļas sekojošiem pantiem.

Ģimenes pabalsta piešķiršanas un izmaksas kārtību Latvijā regulē Valsts sociālo pabalstu likums.

40. pants

Attiecinātais gadījums ir personu atbildība par bērnu uzturēšanu, kā noteikts.

Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likumu ģimenes valsts pabalstu piešķir personām, kuras audzina bērnu (vienam no bērna vecākiem, aizbildnim vai bērna faktiskajam audzinātājam, kurš ir noteikts ar bāriņtiesas (pagasttiesas) lēmumu.). Ģimenes valsts pabalstu piešķir par katru bērnu, kas ir vecumā no gada līdz 15 gadiem, kā arī par bērnu, kas ir vecāks par 15 gadiem un nav stājies laulībā, iegūst izglītību vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē. Pēdējā gadījumā pabalstu piešķir uz laiku, kamēr bērns apmeklē izglītības iestādi, bet ne ilgāk kā līdz dienai, kad viņš sasniedz 19 gadu vecumu vai stājas laulībā.

Par bērnu, kas piedzimis līdz 2009.gada 30.jūnijam vai 306 dienu laikā no 2009.gada 1.jūlija, ģimenes valsts pabalstu piešķir un izmaksāja arī līdz dienai, kad bērns sasniedz viena gada vecumu.

Ģimenes valsts pabalstu piešķir personai, kura audzina bērnu. Pabalsts netiek piešķirts personām ar termiņuzturēšanās atļaujām, kā arī gadījumā, kad bērnam nav piešķirts personas kods.

Pabalstu nepiešķir par bērnu, kas atbilstoši valsts vai pašvaldību finansēto vietu skaitam uzņemts profesionālās izglītības programmās un saņem stipendiju.

41.pants

Aizsargātās personas ietver, kas attiecas uz periodiskām naudas izmaksām, aprakstītām 42.pantā:

- a) *noteiktas strādājošo kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošajiem; vai*
- b) *noteiktas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 20 procentus no visiem iedzīvotājiem.*

A. atbilstība (b): noteiktas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 20 procentus no visiem iedzīvotājiem.

B. Latvijā ģimenes valsts pabalstu piešķir visām iedzīvotāju kategorijām, izņemot personas, kuras ir saņēmušas termiņuzturēšanās atļauju.

C. Aizsargāto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits 2010.gadā (tūkst.):

i. pēc vispārējās shēmas: 1 157,00

ii. pēc speciālās shēmas: –

Aizsargāto ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaits: 1 157,00.

Iedzīvotāju kopskaits 2010.gadā (tūkst.): 2 248,37.

Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaits procentuāli no iedzīvotāju kopskaita:
 $1\ 157,00 / 2\ 248,37 \times 100\% = 51,5\%$.

42.pants

Pabalstam ir jābūt:

- a) *periodiskai naudas izmaksai, kas tiek piešķirta jebkurai aizsargātai personai, kurai ir nepieciešamais kvalifikācijas periods; vai*
- b) *pārtikas, apģērba, dzīvojamās platības, brīvdienu vai palīdzības mājās sagādāšanai bērniem vai kas attiecas uz bērniem; vai*
- c) *šī panta a) un b) apakšpunktos nodrošināto pabalstu kombinācijai.*

Atbilstība (a): periodisks naudas izmaksas veids, kas tiek piešķirts un izmaksāts jebkurai aizsargātai personai.

Līdz 2009.gada 1.jūlijam ģimenes valsts pabalsta apmērs bija atkarīgs no bērna kārtas numura ģimenē. Saskaņā ar 2009.gada 22.decembra Ministru kabineta noteikumu Nr.1517 „Noteikumi par ģimenes valsts pabalsta un piemaksas pie ģimenes valsts pabalsta par bērnu invalīdu apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalsta un piemaksas piešķiršanas un izmaksas kārtību” 7.punktu, ģimenes valsts pabalsta apmērs par pirmo bērnu ģimenē ir astoņi lati mēnesī. Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likuma 15.panta trešo daļu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2010.gada 31.decembrim), ģimenes

valsts pabalsta apmērs par otro bērnu ir 1,2 reizes, par trešo – 1,6 reizes, bet par ceturto bērnu un nākamajiem bērniem – 1,8 reizes lielāks par pirmajiem bērniem noteikto pabalsta apmēru.

Saskaņā ar likuma „Par valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam” 4.pantu, laika periodā no 2009.gada 1.jūlija līdz 2012.gada 31.decembrim Valsts sociālo pabalstu likumā noteiktā ģimenes valsts pabalsta apmērs par katru bērnu ir astoņi lati mēnesī.

43.pants

42.pantā noteiktais pabalsts ir jānodrošina vismaz aizsargātajai personai, kurai, noteiktajā laika periodā, ir nepieciešamais kvalifikācijas periods, kas var būt viens mēnesis, par kuru ir veiktas iemaksas vai persona ir bijusi nodarbināta, vai arī seši attiecīgajā valstī nodzīvoti mēneši, kā var tikt noteikts.

Latvijas Republikas likumdošana neparedz speciālu kvalifikācijas periodu. Ģimenes valsts pabalsts netiek piešķirts personām, kurām ir termiņuzturēšanās atļauja, kas var būt izsniegta uz laika periodu līdz 5 gadiem, kas ir pretrunā ar Kodeksa šī panta prasībām.

44.pants

Pabalstu, kas piešķirti aizsargātajām personām saskaņā ar 42.pantu, kopējai vērtībai ir jābūt tādai, lai tā būtu vienāda ar 1,5 procentu no pieauguša vīriešu kārtas nekvalificēta strādnieka algas, kas noteikta saskaņā ar 66.pantā izklāstītajiem noteikumiem, kas reizināta ar visu iedzīvotāju bērnu skaitu.

A. Saskaņā ar 66.panta I normu

Latvijas gadījumā standarta pabalsta saņēmējs ir vīrietis, kurš ir nodarbināts lielākajā ekonomisko aktivitāšu grupā ar lielāko ekonomiski aktīvu aizsargāto vīriešu dzimtes personu skaitu attiecināmajā sociālās aizsardzības gadījumā.

Latvijas gadījumā standarta pabalsta saņēmējs ir vīrietis, kurš ir nodarbināts apstrādes rūpniecībā (16,3% no visiem nodarbinātajiem vīriešiem 2010.gadā).

Standarta pabalsta saņēmēja vidēja alga mēnesī 2010.gadā – 430,00 Ls.

B. 1. Kopējais ģimenes valsts pabalstam piešķirtais finansējums 2010.gadā – 34 906 490 Ls.

2. Kopējais finansējums pabalstam materiālā izteiksmē – nav.

3. Kopējais finansējums pabalstam naudas un materiālā izteiksmē 2010.gadā – 34 906 490 Ls.

C. Kopējais bērnu skaits, par kuriem piešķirts ģimenes valsts pabalsts 2010.gadā – 357 710.

Kopējais pabalstu finansējums procentuāli no standarta pabalsta saņēmēja vidējās algas mēnesī, kas reizināta ar kopējo bērnu skaitu:

$34\,906\,490 / (430,00 \times 357\,710 \times 12) \times 100\% = 1,8 \%$, kas pārsniedz Kodeksā noteiktos 1,5%.

45.pants

Gadījumos, kad pabalsts sastāv no periodiskām naudas izmaksām, tas ir jāpiešķir visa attiecinātā gadījuma laikā.

Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likumu ģimenes valsts pabalstu piešķir personām, kuras audzina bērnu (vienam no bērna vecākiem, aizbildnim vai bērna faktiskajam audzinātājam, kurš ir noteikts ar bāriņtiesas (pagasttiesas) lēmumu.). Ģimenes valsts pabalstu piešķir par katru bērnu, kas ir vecumā no gada līdz 15 gadiem, kā arī par bērnu, kas ir vecāks par 15 gadiem un nav stājies laulībā, iegūst izglītību vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības iestādē. Pēdējā gadījumā pabalstu piešķir uz laiku, kamēr bērns apmeklē izglītības iestādi, bet ne ilgāk kā līdz dienai, kad viņš sasniedz 19 gadu vecumu vai stājas laulībā.

Par bērnu invalīdu, kas nav sasniedzis 18 gadu vecumu, tiek piešķirta piemaksa pie ģimenes valsts pabalsta Ministru kabineta noteiktajā apmērā. Tiesības uz šo piemaksu personai, kura audzina bērnu invalīdu, ir no bērna invalīda statusa noteikšanas dienas līdz dienai, kad bērns invalīds sasniedz 18 gadu vecumu, neatkarīgi no ģimenes valsts pabalsta izmaksas.

No 68. panta punktiem uz Latvijas situāciju attiecas:

(a) Valsts sociālo pabalstu likums paredz, ka ģimenes valsts pabalsta izmaksu pārtrauc, ja pabalsta saņēmējs vai bērns, par kuru tiek

maksāts pabalsts, izbrauc no Latvijas Republikas uz pastāvīgu dzīvi ārvalstī;

(b) Valsts sociālo pabalstu likums paredz, ka ģimenes valsts pabalsta izmaksu pārtrauc uz laiku, kamēr pabalsta saņēmējs vai bērns, par kuru tiek maksāts pabalsts, atrodas pilnā valsts apgādībā; vai arī pabalsta izmaksa tiek pārtraukta, ja bērns ievietots valsts, pašvaldības vai privātā bērnu aprūpes un audzināšanas iestādē un atrodas pilnā tās apgādībā vai nodots audzināšanā audžuģimenei;

(d) Gadījumos, kad attiecīgā persona ir veikusi krāpniecisku pabalsta pieprasījumu, pabalsta izmaksa tiek pārtraukta.

VIII NODAĻA. Maternitātes pabalsts

46. pants

Katrai līgumslēdzējai pusei, attiecībā uz kuru ir spēkā šī Kodeksa nodaļa, ir jānodrošina aizsargātajām personām maternitātes pabalsta piešķiršana, saskaņā ar šīs nodaļas sekojošiem pantiem.

Maternitātes pabalsta piešķiršanas un izmaksas kārtību regulē likums "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu", kas stājās spēkā 1997.gada 1.janvārī.

Saskaņā ar Latvijas Republikas 1997.gada 1.oktobra likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 6.pantu maternitātes apdrošināšanai pakļauti visi darba ņēmēji un pašnodarbinātie.

47. pants

Attiecinātie gadījumi ietver grūtniecību un dzemdības un to sekas, un izpeļņas pārtraukšanos, kā to nosaka attiecīgās valsts likumi un citi normatīvie akti, kas no tā izriet.

Latvijas Republikas normatīvie akti paredz nodrošināt zaudēto ienākumu kompensāciju grūtniecības un dzemdību un to seku gadījumā (likums "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu"), kā arī bezmaksas ārstniecības pakalpojumus, kas saistīti ar grūtniecības un pēcdzemdību novērošanu, grūtniecības norisi un dzemdībām (2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1046 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība"). Latvijas Republikas likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 5.panta 1.daļa nosaka tiesības uz maternitātes

pabalstu par visu grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laiku, bet šī panta 2.daļa nosaka, ka maternitātes pabalsts tiek piešķirts par grūtniecības atvaļinājuma 56 kalendārām dienām un par dzemdību atvaļinājuma 56 kalendārām dienām. Šī paša panta 3.daļa paredz, ka sievietei, kurai sakarā ar grūtniecību medicīniskā aprūpe ārstnieciski profilaktiskajā iestādē uzsākta līdz 12. grūtniecības nedēļai un turpināta visu grūtniecības laiku, piešķir pabalstu par 14 dienu ilgu papildu atvaļinājumu grūtniecības atvaļinājumam. Savukārt tā paša likuma 5.panta 4.daļa paredz tiesības uz 14 dienu ilgu papildu atvaļinājumu dzemdību atvaļinājumam, par kuru izmaksā pabalstu, sievietēm, kurām bijuši grūtniecības, dzemdību vai pēcdzemdību perioda sarežģījumi vai piedzimuši divi vai vairāki bērni.

Tiesības saņemt bezmaksas ārstniecības pakalpojumus, kas saistīti ar grūtniecības un pēcdzemdību novērošanu, grūtniecības norisi un dzemdībām, garantē 2006.gada 19.decembra Ministru kabineta noteikumu Nr.1046 "Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība" 10.2.punkts.

48.pants

Aizsargātās personas ietver:

- a) *visas sievietes noteiktajās darba ņēmēju kategorijās, kuru kategorijas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošiem, un, attiecībā uz maternitātes medicīnisko pabalstu, arī to vīriešu sievas, kuri ir šajās kategorijās; vai*
- b) *visas sievietes noteiktajās ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijās, kuru kategorijas sastāda ne mazāk kā 20 procentus no visiem iedzīvotājiem, un, attiecībā uz maternitātes medicīnisko pabalstu, arī to vīriešu sievas, kuri ietilpst šajās kategorijās.*

A. Atbilstība (a), izņemot attiecībā uz maternitātes medicīnisko pabalstu noteiktu strādājošo kategoriju vīriešu sievām.

B. Likums "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" paredz tiesības uz maternitātes pabalstu grūtniecības un dzemdību atvaļinājuma laikā visu kategoriju darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām sievietēm, kas pakļautas maternitātes apdrošināšanai un, sakarā ar pārejošu darbnespēju, zaudējušas darba ienākumus. Latvijas Republikā likums "Par valsts sociālo apdrošināšanu" paredz, ka maternitātes apdrošināšanai ir pakļauti visi 15 gadu vecumu sasniegušie visi darba ņēmēji un pašnodarbinātie. Brīvprātīgi maternitātes apdrošināšanai var pievienoties 15 gadu vecumu sasniegušais

pašnodarbinātā laulātais, kurš nav sasniedzis vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, kura pastāvīgā dzīves vieta ir Latvijas Republikā un kurš nav pakļauts obligātajai sociālajai apdrošināšanai Latvijas Republikā.

C. Aizsargāto darba ņēmēju sieviešu skaits 2010.gadā (tūkst.):

i. pēc vispārējās shēmas: 452,98

ii. pēc speciālās shēmas: –

Aizsargāto darba ņēmēju sieviešu kopskaits: 452,98

Aizsargāto sieviešu skaits procentuāli no kopējā sieviešu nodarbināto un darba meklētāju skaita: **78,6%**

49.pants

1. *Attiecībā uz grūtniecību un dzemdībām, un to sekām, maternitātes medicīniskais pabalsts, ir medicīniskā aprūpe, kā tas ir aprakstīts šī panta 2. un 3.punktā;*
2. *Medicīniskā aprūpe ietver vismaz:*
 - a) *pre-natālo, dzemdību un post-natālo aprūpi, ko veic praktizējoši ārsti vai kvalificētas vecmātes; un*
 - b) *hospitalizāciju, kad tas ir nepieciešams.*
3. *Šī panta 2. un 3.punktā aprakstītā medicīniskā aprūpe ir jārealizē tā, lai uzturētu, atjaunotu vai uzlabotu aizsargājamās sievietes veselību, kā arī viņas spējas strādāt un rūpēties par savu personisko vajadzību apmierināšanu.*
4. *Institūcijām vai valsts departamentiem, kas administrē maternitātes medicīnisko aprūpi, ir, ar līdzekļiem, kas var tikt uzskatīti par atbilstošiem, jānodrošina aizsargātās sievietes izmantot vispārējos veselības aprūpes pakalpojumus, ko viņām pieejamus un izmantojamus dara valsts varas iestādes un citas organizācijas, kuras ir atzinušas valsts varas iestādes.*

No valsts budžeta apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu skaitā ietilpst pakalpojumi, kas saistīti ar grūtniecības norisi, grūtniecības un pēcdzemdību novērošanu, tai skaitā prenatalā un postnatalā aprūpe, kā arī dzemdībpalīdzība.

Turklāt grūtnieces un sievietes pēcdzemdību periodā līdz 42 dienām, ja pie ārstniecības personām, kuras ir līgumattiecībās ar Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūru, tiek saņemti veselības aprūpes pakalpojumi,

kas saistīti ar grūtniecības un pēcdzemdību novērošanu un grūtniecības norisi, nemaksā pacienta iemaksu, proti, minētos pakalpojumus saņem bez maksas.

Dzemdību palīdzības nodrošināšanas kārtību nosaka Ministru kabineta 2006.gada 25.jūlija noteikumi Nr.611 „Dzemdību palīdzības nodrošināšanas kārtība”.

50.pants

Attiecībā uz izpeļņas pārtraukšanos, ko ir izraisījusi grūtniecība, dzemdības un to sekas, pabalstam ir jābūt periodiskām naudas izmaksām, kas ir aprēķinātas atbilstoši Kodeksa 65. vai 66.panta prasībām. Periodiskās naudas izmaksas apjoms var mainīties attiecinātā gadījuma laikā, pakļaujoties vidējai likmei saskaņā ar šīm prasībām.

A. Maternitātes pabalsts tiek aprēķināts atbilstoši 65.pantā noteiktajam.

Saskaņā ar 65.panta I normu

Latvijas Republikas likums “Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” nosaka, ka maternitātes pabalstu piešķir 100 procentu apmērā no pabalsta saņēmēja vidējās apdrošināšanas iemaksu algas.

Saskaņā ar likuma „Par valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam” 11. un 12.pantu, laika periodā no 2010.gada 3.novembra līdz 2012.gada 31.decembrim likumā “Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” noteikto maternitātes pabalstu piešķir 80 procentu apmērā no pabalsta saņēmēja vidējās apdrošināšanas iemaksu algas.

Laika periodā no 2010.gada 1.janvāra līdz 2012.gada 31.decembrim saskaņā ar likuma “Par maternitātes un slimības apdrošināšanu” 11.pantu piešķirto maternitātes pabalstu izmaksā šādā apmērā:

1) ja piešķirtā pabalsta apmērs vienā kalendāra dienā ir līdz 11,51 latam (ieskaitot), — piešķirtajā apmērā;

2) ja piešķirtā pabalsta apmērs vienā kalendāra dienā pārsniedz 11,51 latu, — par vienu kalendāra dienu izmaksā 11,51 latu un 50 procentus no piešķirtā pabalsta summas, kas vienā kalendāra dienā pārsniedz 11,51 latu.

Periodu vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanai nosaka šādi: darba ņēmējiem – 12 kalendāro mēnešu periodu, kurš beidzas divus kalendāros mēnešus pirms mēneša, kurā iestāties apdrošināšanas gadījums, bet pašnodarbinātajiem – 12 kalendāro mēnešu periodu, kurš beidzas trīs kalendāros mēnešus pirms gada ceturkšņa, kurā iestāties apdrošināšanas

gadījums. 2001.gada 3.aprīļa Ministru kabineta noteikumi Nr.152 "Darbnespējas lapu izsniegšanas kārtība" nosaka, ka sākoties grūtniecības un dzemdību atvaļinājumam, sievietei izsniedz divas darbnespējas lapas B, no kurām pirmo (par grūtniecības atvaļinājumu) noslēdz tūlīt, bet otro (par dzemdību atvaļinājumu) – pēc dzemdībām. Tā kā par vienu darbnespējas gadījumu tiek izdotas divas darbnespējas lapas, maternitātes pabalsta izmaksa tiek sadalīta divās daļās. Saskaņā ar likumu "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" darba devēja pienākums ir darba ņēmējiem maksāt slimības naudu no saviem līdzekļiem ne mazāk 75 procentu apmērā no vidējās izpeļņas par otro un trešo pārejošas darba nespējas dienu un ne mazāk 80 procentu apmērā – par laiku no ceturtās darba nespējas dienas, taču ne ilgāku par 10 kalendāra dienām.

Maternitātes pabalsta maksimālais apmērs nav noteikts, tas ir atkarīgs no kalendārās dienas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas apmēra. Kalendārās dienas vidējās apdrošināšanas iemaksu algas apmēra ierobežojums un mēneša vidējās apdrošināšanas iemaksu algas ierobežojums, kas noteikts saistībā ar valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālo apmēru, netiek piemērots apdrošināšanas iemaksu algai, kas gūta laikā no 2009.gada 1.janvāra līdz 2013.gada 31.decembrim.

B. 65.panta 6.daļas izpratnē Latvijā kvalificēts roku darba darītājs (vīrietis) ir atbilstoši šī panta 7.daļas nosacījumiem, tas ir, persona, kura ir nodarbināta lielākajā ekonomisko aktivitāšu grupā ar lielāko ekonomiski aktīvu aizsargāto vīriešu dzimtes personu skaitu attiecināmajā sociālās aizsardzības gadījumā.

Latvijas gadījumā standarta pabalsta saņēmējs ir vīrietis, kurš ir nodarbināts apstrādes rūpniecībā (16,3% no visiem nodarbinātajiem vīriešiem 2010.gadā).

C. Standarta pabalsta saņēmēja vidēja alga mēnesī 2010.gadā – 430,00 Ls.
Pabalstu apmērs dažādos Latvijas reģionos neatšķiras.
Saskaņā ar 65.panta V normu

D. Piešķirtais maternitātes pabalsta apmērs vienā mēnesī – 2010.gadā – 344Ls

G. Maternitātes pabalsta apmērs (D) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C): $344 / 430,00 \times 100\% = 80\%$, kas pārsniedz noteiktos 45%.

51.pants

49. un 50.pantā aprakstītais maternitātes un medicīniskais pabalsts attiecinātajā gadījumā, ir jānodrošina vismaz sievietei aizsargātajās kategorijās, kurai ir nepieciešamais kvalifikācijas periods, kāds var tikt uzskatīts par nepieciešamu, lai izvairītos no ļaunprātīgas tiesību izmantošanas, un arī jānodrošina aizsargāto kategoriju vīrieša sievai, kad vīrietim ir pilns nepieciešamais kvalifikācijas periods, lai saņemtu pabalstu.

Latvijas Republikā maternitātes pabalstu piešķir visām saskaņā ar likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu" sociāli apdrošinātām personām, kuras apdrošināšanas gadījuma iestāšanās dienā ir pakļautas maternitātes apdrošināšanai.

Aizsargāto kategoriju vīrieša sievai, kad vīrietim ir pilns nepieciešamais ieskaitītais periods, lai saņemtu pabalstu, maternitātes medicīniskais pabalsts Latvijas Republikā nav nodrošināts.

Speciāls kvalifikācijas periods nav noteikts.

52.pants

49. un 50. pantā aprakstītais pabalsts ir jāgarantē visa attiecinātā gadījuma laikā, izņemot, kad periodisko naudas izmaksu laiks var tikt ierobežots uz 12 nedēļām, ja vien, saskaņā ar attiecīgās valsts likumiem vai citiem normatīvajiem aktiem, netiek prasīts vai atļauts ilgāks laiks, kad nenotiek stāšanās darba attiecībās, tādā gadījumā, tas var netikt ierobežots uz laiku, kas ir īsāks par šo garāko laika periodu.

Saskaņā ar Latvijas Republikas likumu "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" maternitātes pabalsts tiek piešķirts par grūtniecības atvaļinājuma 56 dienām un dzemdību atvaļinājuma 56 dienām. Minētais likums nosaka, ka gadījumā, ja sievietei, kurai sakarā ar grūtniecību medicīniskā aprūpe ārstnieciski profilaktiskajā iestādē uzsākta līdz 12. grūtniecības nedēļai un turpināta visu grūtniecības laiku, piešķir pabalstu par 14 dienu ilgu papildu atvaļinājumu, kuru pievieno grūtniecības atvaļinājumam. Tādējādi kopā tiek piešķirts pabalsts par 70 kalendārajām dienām. Savukārt gadījumos, kad grūtniecības, dzemdību vai pēcdzemdību perioda sarežģījumu dēļ, kā arī tad, ja piedzimuši divi vai vairāki bērni, sievietei piešķir pabalstu par 14 dienu ilgu papildu atvaļinājumu, kuru

pievieno dzemdību atvaļinājumam, tādējādi kopā tiek piešķirts pabalsts par 70 kalendārajām dienām.

IX NODAĻA. Invaliditātes pabalsts

53.pants

Katrai līgumslēdzējai pusei, attiecībā uz kuru darbojas šī Kodeksa nodaļa, ir jānodrošina aizsargātajām personām invaliditātes pabalsta piešķiršana, saskaņā ar šīs nodaļas sekojošiem pantiem.

Invaliditātes pensiju piešķir, aprēķina un izmaksā saskaņā ar likumu “Par valsts pensijām”.

54.pants

Attiecinātais gadījums ietver nespēju iesaistīties jebkādas peļņu nesošās aktivitātēs, līdz noteiktam apmēram, kad šī nespēja, iespējams, ir nepārejoša un pastāvēs pēc slimības pabalsta izbeigšanās.

Pirms likumā “Par valsts pensijām” noteiktā pensionēšanās vecuma sasniegšanas tiesības uz invaliditātes pensiju ir apdrošinātajām personām ar apdrošināšanas stāžu, kas nav mazāks par trim gadiem, ja tās atzītas par invalīdiem, izņemot personas, kuru invaliditātes cēlonis ir nelaiemes gadījums darbā vai arodslimība.

Invaliditātes iedalījumu, cēloni, kā arī invaliditātes iestāšanās laiku un termiņu nosaka Veselības un darbaspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija.

Personai līdz 18 gadu vecumam invaliditāti nosaka bez iedalījuma grupās. Personām no 18 gadu vecuma līdz valsts vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamajam vecumam izvērtē funkcionēšanas ierobežojumu un tā pakāpi, nosaka darbaspēju zaudējumu procentos un:

- a) I invaliditātes grupu, ja darbaspēju zaudējums ir 80-100 procentu apmērā, - ļoti smaga invaliditāte;
- b) II invaliditātes grupu, ja darbaspēju zaudējums ir 60-79 procentu apmērā, - smaga invaliditāte;
- c) III invaliditātes grupu, ja darbaspēju zaudējums ir 25-59 procentu apmērā, - mēreni izteikta invaliditāte.

Invaliditāte ir ilgstošs vai nepārejošs ļoti smagas, smagas vai mērenas pakāpes funkcionēšanas ierobežojums, kas ietekmē personas garīgās vai fiziskās spējas, darbības, pašaprūpi un iekļaušanos sabiedrībā.

Minimālais darbības zaudējums, sākot ar kuru nosaka invaliditāti, ir 25%.

55.pants

Aizsargātās personas ietver:

- a) *noteiktas strādājošo grupas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošiem; vai*
- b) *noteiktas ekonomiski aktīvo iedzīvotāju grupas, kas sastāda ne mazāk kā 20 procentus no visiem iedzīvotājiem; vai*
- c) *visi iedzīvotāji, kuru iztikas līdzekļi attiecinātā gadījuma laikā nepārsniedz apmēru, kas ir noteikti atbilstoši 67.panta prasībām.*

A. Atbilstība (a): noteiktas strādājošo kategorijas, kas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošiem.

B. Aizsargājamo personu loks:

Obligātā sociālā apdrošināšana invaliditātei visiem darba ņēmējiem un pašnodarbinātajiem, kā arī:

- personām, kuras kopj bērnu, kas nav sasniedzis pusotra gada vecumu;
- personām, kuras saņem bezdarbnieka pabalstu;
- nestrādājošiem invalīdiem;
- personām, kuras saņem maternitātes vai slimības pabalstu;
- personām, kuru laulātais (kam piešķirts diplomātiskais rangs saskaņā ar Diplomātiskā un konsulārā dienesta likumu) pilda diplomātisko un konsulāro dienestu ārvalstīs un kuras uzturas attiecīgajā ārvalstī kā diplomātisko un konsulāro dienestu pildošas personas laulātais.

Izņēmumi:

- Darba ņēmēji, kuri sasnieguši vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju;
- Pašnodarbinātie, kuru ienākumi nenasniedz Ministru kabineta noteikto obligāto iemaksu objekta minimālo apmēru (2 400 Ls gadā).

C. Aizsargāto darba ņēmēju skaits 2010.gadā (tūkst.):

i. pēc vispārējās shēmas: 812,4

ii. pēc speciālās shēmas: –

Aizsargāto darba ņēmēju kopskaits: 812,4.

Kopējais nodarbināto un darba meklētāju skaits 2010.gadā (tūkst.): 1157.

Aizsargāto darba ņēmēju skaits procentuāli no kopējā nodarbināto un darba meklētāju skaita: $812,4 / 1157 \times 100\% = 70,2 \%$.

56.pants

Pabalsts ir periodiskas naudas izmaksas, kas tiek aprēķinātas sekojoši:

- a) *gadījumos, kad strādājošo kategorijas vai ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijas ir aizsargātas tādā veidā, kas ir atbilstošs 65. vai 66.panta prasībām;*
- b) *gadījumos, kad visi iedzīvotāji, kuru iztikas līdzekļi attiecīgā gadījuma laikā nepārsniedz noteikto limitu, ir aizsargāti tādā veidā, kas atbilst 67.panta prasībām.*

A. Invaliditātes pensija tiek aprēķināta atbilstoši 65. panta normām.

Invaliditātes pensiju atkarībā no tā, kāda invaliditātes grupa ir noteikta - pirmā, otrā vai trešā - piešķir:

I grupas invalīdiem $P = 0,45 \times Vi + ASi / ASie \times Vi \times 0,1$

II grupas invalīdiem $P = 0,4 \times Vi + ASi / ASie \times Vi \times 0,1$

P - pensija,

Vi - apdrošinātās personas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga par jebkuriem 36 mēnešiem (t.i., 3 gadi) pēc kārtas (neatkarīgi no tā, cik ilgs bijis pārtraukums darbā) pēdējo piecu gadu laikā pirms invaliditātes pensijas piešķiršanas. Mēneši, kuros invaliditātes pensijas pieprasītājs nostrādājis nepilnu darba dienu skaitu, invaliditātes pensijas aprēķināšanai ņemami vērā kā pilni darba mēneši. Ja piecu gadu laikā pirms invaliditātes pensijas piešķiršanas ir nostrādāts mazāk par 36 mēnešiem, vidējā apdrošināšanas iemaksu alga aprēķināma par faktiski nostrādātajiem darba mēnešiem,

ASi - apdrošinātās personas individuālais apdrošināšanas stāžs,

ASie - maksimāli iespējamais apdrošināšanas stāžs no likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu" noteiktā vecuma sasniegšanas līdz šā likuma 11. panta pirmajā daļā noteiktā vecuma sasniegšanai;

Saskaņā ar Valsts sociālo pabalstu likumu tiek piešķirts pabalsts transporta izdevumu kompensēšanai invalīdiem, kuriem ir apgrūtināta pārvietošanās (Ls 56 Ls par pilnu sešu mēnešu periodu).

Nosakot apdrošināšanas stāžu tiek ņemti vērā pārejas perioda uzkrātie darba un darbam pielīdzinātie periodi, piemēram, obligātais militārais dienests, mācību laiks augstākajās mācību iestādēs, laiks, kad māte audzinājusi bērnu līdz 8 gadu vecumam, kas uzkrāti pirms 1991.gada 1.janvāra.

Aprēķinot invaliditātes pensiju nav paredzētas piemaksas par apgādībā esošajiem ģimenes locekļiem.

Minimālā pensija

I un II grupas invaliditātes pensijas apmērs nedrīkst būt mazāks par valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu (Ls 45, personām ar invaliditāti kopš bērnības Ls 75), kuram piemērots šāds koeficients:

I grupas invaliditātes gadījumā - 1,6;

II grupas invaliditātes gadījumā – 1,4.

Maksimālā pensija

Maksimālais pensijas apmērs nav noteikts. Tas ir atkarīgs no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu apmēra.

III grupas invaliditātes gadījumā - valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta līmenī.

Saskaņā ar 65.panta I un II normu

B. 65.panta 6.daļas izpratnē Latvijā kvalificēts roku darba darītājs (vīrietis) ir atbilstoši šī panta 7.daļas nosacījumiem, tas ir, persona, kura ir nodarbināta lielākajā ekonomisko aktivitāšu grupā ar lielāko ekonomiski aktīvu aizsargāto vīriešu dzimtes personu skaitu attiecināmajā sociālās aizsardzības gadījumā.

Latvijas gadījumā standarta pabalsta saņēmējs ir vīrietis, kurš ir nodarbināts apstrādes rūpniecībā (16,3% no visiem nodarbinātajiem vīriešiem 2010.gadā).

C. Standarta pabalsta saņēmēja vidējā alga mēnesī 2010.gadā – 430,00 Ls.

I grupas invaliditātes gadījumā

D. Aprēķinātā invaliditātes pensija mēnesī– 213,62 Ls.

E. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

F. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts pensijas izmaksas laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

G. Aprēķinātais pensijas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts invaliditātes pensijas izmaksas laikā, summa (D+F) procentuāli no standarta saņēmēja algas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, summas (C+E): $(213,62+16) / (430,00+16) \times 100\% = 51,5 \%$, kas pārsniedz Kodeksā noteiktos 40%.

II grupas invaliditātes gadījumā

D. Aprēķinātā invaliditātes pensija mēnesī– 191,87 Ls.

E. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

F. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts pensijas izmaksas laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

G. Aprēķinātais pensijas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts invaliditātes pensijas izmaksas laikā, summa (D+F) procentuāli no standarta saņēmēja algas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, summas (C+E): $(191,87+16) / (430,00+16) \times 100\% = 46,6 \%$, kas nepārsniedz Kodeksā noteiktos 40%.

III grupas invaliditātes gadījumā

D. Invaliditātes pensija mēnesī– 45,00 Ls.

E. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

F. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts pensijas izmaksas laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

G. Pensijas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts invaliditātes pensijas izmaksas laikā, summa (D+F) procentuāli no standarta saņēmēja algas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, summas (C+E): $(45,00+16) / (430,00+16) \times 100\% = 13,7 \%$, kas nepārsniedz Kodeksā noteiktos 40%.

Saskaņā ar 65.panta V normu

I grupas invaliditātes gadījumā

D. Aprēķinātā invaliditātes pensija mēnesī– 213,62 Ls.

G. Aprēķinātās pensijas apmērs (D) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C): $213,62 / 430,00 \times 100\% = 49,7\%$.

II grupas invaliditātes gadījumā

D. Aprēķinātā invaliditātes pensija mēnesī– 191,87 Ls.

G. Aprēķinātās pensijas apmērs (D) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C): $191,87 / 430,00 \times 100\% = 44,6\%$.

III grupas invaliditātes gadījumā

D. Invaliditātes pensija mēnesī– 45,00 Ls.

G. Pensijas apmērs (D) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C): $45,00 / 430,00 \times 100\% = 10,5\%$.

57.pants

1. 56.pantā aprakstītais pabalsts, attiecinātājā gadījumā ir jānodrošina vismaz:

- a) aizsargātajai personai, kurai pirms attiecīgā gadījuma iestāšanās saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir pilns nepieciešamais veikto iemaksu vai nodarbinātības kvalifikācijas periods, kas var būt 15 gadi, vai 10 nodzīvoti gadi attiecīgajā valstī; vai
- b) gadījumos, kad principā visas ekonomiski aktīvās personas ir aizsargātas, aizsargātajai personai, kurai ir pilns nepieciešamais kvalifikācijas iemaksu periods 3 gadi un par kuru tās darbspējīgā vecuma laikā ir izdarīts noteikts vidējais iemaksu skaits gadā.

2. Gadījumos, kad šī panta 1.punktā aprakstītais ir atkarīgs no minimālā iemaksu veikšanas vai nodarbinātības perioda, samazināts pabalsts ir jānodrošina vismaz:

- a) aizsargātajai personai, kurai pirms attiecīgā gadījuma iestāšanās saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir pilns nepieciešamais 5 gadus veikto iemaksu vai nodarbinātības kvalifikācijas periods; vai
- b) gadījumos, kad principā visas ekonomiski aktīvās personas ir aizsargātas, aizsargātajai personai, kurais ir pilns noteiktais kvalifikācijas iemaksu periods trīs gadi un par kuru tās darbspējīgā vecuma laikā, ir izdarīta puse no noteiktā vidējā iemaksu skaita gadā, saskaņā ar šī panta 1.punkta b) apakšpunktu.

3. Šī panta 1.punkta prasības ir jāuzskata par izpildītām gadījumos, kad saskaņā ar XI nodaļas prasībām aprēķinātais, bet procentuālajā izteiksmē par 10 vienībām zemāks nekā attiecīgās nodaļas pielikuma tabulā par standarta pabalsta saņēmēju norādīts, pabalsts tiek nodrošināts vismaz

aizsargātajai personai, kurai ir pilns nepieciešamais ieskaitītais, saskaņā ar noteiktiem normatīvajiem aktiem, piecus gadus veikto iemaksu vai nodarbinātības periods, vai pieci gadi nodzīvoti attiecīgajā valstī.

4. *Var tikt veikta proporcionāla XI nodaļas pielikuma tabulā norādīto procentu samazināšanas gadījumos, kad pensijas, kas atbilst samazinātajai procentu likmei, saņemšanai nepieciešamais kvalifikācijas periods pārsniedz piecus gadus, kad tiek veiktas iemaksas vai persona ir nodarbināta, bet ir mazāks par 15 gadiem, kad tiek veiktas iemaksas vai persona ir nodarbināta; samazinātais pabalsts ir jāizmaksā saskaņā ar šī panta 2.punktu.*

Saskaņā ar likumu “Par valsts pensijām” tiesības uz invaliditātes pensiju ir apdrošinātajām personām ar apdrošināšanas stāžu, kas nav mazāks par trim gadiem.

58.pants

56.un 57.pantā aprakstītais pabalsts ir jāpiešķir visa attiecinātā gadījuma laikā vai arī līdz tam brīdim, kad ir jāsāk izmaksāt vecuma pabalsts.

Invaliditātes pensiju piešķir no invaliditātes iestāšanās laika līdz vecuma pensijai noteiktā vecuma sasniegšanai.

X NODAĻA. Apgādnieka zaudējuma pensija

59.pants

Katrai līgumslēdzējai pusei, attiecībā uz kuru darbojas šī Kodeksa nodaļa, ir jānodrošina aizsargātajām personām pabalsta piešķiršana apgādnieka zaudēšanas gadījumā, saskaņā ar šīs nodaļas sekojošiem pantiem.

Apgādnieka zaudējuma pensiju piešķir, aprēķina un izmaksā saskaņā ar likumu „Par valsts pensijām”.

60.pants

1. *Attiecinātais gadījums ietver atbalsta zaudējumu, ko cieš atraitne vai bērns, apgādnieka nāves gadījumā; atraitnes gadījumā, tiesības uz pabalstu var būt nosacītas un atkarīgas no tā, vai viņa saskaņā ar attiecīgās valsts likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, tiek uzskatīta par nespējīgu sevi uzturēt.*

2. *Attiecīgās valsts likumi vai citi normatīvie akti var noteikt, ka personai, kura būtu tiesīga šo pabalstu saņemt, attiecīgā pabalsta izmaksāšana var tikt pārtraukta, ja šī persona ir iesaistīta jebkādās noteiktās peļņas gūšanas aktivitātēs, vai arī izmaksājamā pabalsta apmērs, ja tas balstās uz iemaksām, var tikt samazināts, gadījumos, kad pabalsta saņēmēja izpeļņa pārsniedz noteikto apmēru, ja tas nebalstās uz iemaksām, var tikt samazināts gadījumos, kad pabalsta saņēmēja izpeļņa vai citi viņa iztikas līdzekļi, vai abi šie ņemti kopā, pārsniedz noteikto apmēru.*

Tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju, ja apgādnieks ir bijis apdrošinātā persona, ir viņa ģimenes locekļiem neatkarīgi no apgādnieka nāves cēloņa, izņemot gadījumu ja apgādnieka nāves cēlonis ir nelaimes gadījums darbā vai arodslimība.

61.pants

Aizsargātās personas ietver:

- a) *to apgādnieku sievas un bērnus, kuri atrodas noteiktās strādājošo kategorijās, un kuru kategorijas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošiem; vai*
- b) *to apgādnieku sievas un bērnus, kuri atrodas noteiktās ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijās, un kuru kategorijas sastāda ne mazāk kā 20 procentus no visiem iedzīvotājiem; vai*
- c) *visas attiecīgajā valstī dzīvojošās atraitnes un bērnus, kuri ir zaudējuši savus apgādniekus, un kuru iztikas līdzekļi attiecinātā gadījuma laikā nepārsniedz apmērus, kas ir noteikti atbilstoši 67.panta prasībām.*

A. Atbilstība (a): to apgādnieku sievas un bērnus, kuri atrodas noteiktās strādājošo kategorijās, un kuru kategorijas sastāda ne mazāk kā 50 procentus no visiem strādājošiem.

B. Tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju ir darba nespējīgiem mirušā apgādnieka ģimenes locekļiem, kas bijuši viņa apgādībā. Mirušā bērniem apgādnieka zaudējuma pensiju piešķir neatkarīgi no tā, vai viņi ir bijuši mirušā apgādībā. Apgādnieka zaudējuma pensija netiek piešķirta atraitnēm, kā arī šķirtām sievietēm.

Par darba nespējīgiem ģimenes locekļiem ir noteikti:

- 1) bērni, kas ir jaunāki par 18 gadiem, kā arī bērni neatkarīgi no vecuma, ja viņi kļuvuši par invalīdiem pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas;

2) brāļi, māšas un mazbērni, kas ir jaunāki par 18 gadiem, ja viņiem nav darbspējīgu vecāku, kā arī brāļi, māšas un mazbērni neatkarīgi no vecuma, ja viņiem nav darbspējīgu vecāku un ja viņi kļuvuši par invalīdiem pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas;

3) 1.un 2.punktā minētās personas, ja tās laikā, kad iestājusies apgādnieka nāve vai vēlāk, mācās vai studē vispārējās, profesionālās izglītības iestādēs vai augstskolās dienas nodaļā (pilna laika klātie) un nav vecākas par 24 gadiem.

C. Aizsargāto darba ņēmēju skaits 2010.gadā (tūkst.):

i. pēc vispārējās shēmas: 861,49

ii. pēc speciālās shēmas: –

Aizsargāto darba ņēmēju kopskaits: 861,49

Kopējais nodarbināto un darba meklētāju skaits 2010.gadā (tūkst.): 1157

Aizsargāto darba ņēmēju skaits procentuāli no kopējā nodarbināto un darba meklētāju skaita: $861,49 / 1157 \times 100\% = 74,5 \%$.

62.pants

Pabalsts ir periodiskas naudas izmaksas, kas tiek aprēķinātas sekojoši:

- a) *gadījumos, kad apgādnieku, kuri atrodas noteiktās nodarbināto kategorijās vai ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kategorijās, sievas un bērni ir aizsargāti tādā veidā, kas ir atbilstoši 65. vai 66.panta prasībām;*
- b) *gadījumos, kad visas pastāvīgi attiecīgajā valstī dzīvojošās atraitnes un bērni, kuru iztikas līdzekļi attiecīgā gadījuma laikā nepārsniedz noteikto limitu, ir aizsargāti tādā veidā, kas atbilst 67.panta prasībām.*

A. Apgādnieka zaudējuma pensija tiek aprēķināta atbilstoši 65. panta normām.

Saskaņā ar 65.panta I un IV normu

Apgādnieka zaudējuma pensijas apmērs katram bērnam nedrīkst būt mazāks par 65 procentiem no valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta, un to aprēķina no apgādnieka iespējamās vecuma pensijas šādā apmērā:

- 1) vienam bērnam — 50 procenti no pensijas;
- 2) diviem bērniem — 75 procenti no pensijas;
- 3) trim un vairāk bērniem — 90 procenti no pensijas.

Iespējamā vecuma pensija aprēķināma šā likuma „Par valsts pensijām” noteiktajā kārtībā ($P=(K_s+K)/G$), pieņemot, ka līdz mēnesim, kurā apgādnieks sasniegtu vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamo vecumu, ir veiktas apdrošināšanas iemaksas no tādas apdrošināšanas iemaksu algas, kāda apgādniekam vidēji bija darba vai tam pielīdzinātajos periodos, bet tad, ja vidējā apdrošināšanas iemaksu alga šajos periodos ir bijusi mazāka par 40 procentiem no valstī noteiktās vidējās apdrošināšanas iemaksu algas (kalendāra gadā, kas beidzas gadu pirms tā gada, kurā tiek piešķirta pensija), vai arī tad, ja apgādniekam pēc šā likuma spēkā stāšanās vispār nav bijis darba un tam pielīdzināto periodu, — no valstī noteiktās vidējās apdrošināšanas iemaksu algas 40 procentiem (kalendāra gadā, kas beidzas gadu pirms tā gada, kurā tiek piešķirta pensija).

B. 65.panta 6.daļas izpratnē Latvijā kvalificēts roku darba darītājs (vīrietis) ir atbilstoši šī panta 7.daļas nosacījumiem, tas ir, persona, kura ir nodarbināta lielākajā ekonomisko aktivitāšu grupā ar lielāko ekonomiski aktīvu aizsargāto vīriešu dzimtes personu skaitu attiecināmajā sociālās aizsardzības gadījumā.

Latvijas gadījumā standarta pabalsta saņēmējs ir vīrietis, kurš ir nodarbināts apstrādes rūpniecībā (16,3% no visiem nodarbinātajiem vīriešiem 2010.gadā).

C. Standarta pabalsta saņēmēja vidēja alga mēnesī 2010.gadā – 430,00 Ls.

D. Aprēķinātā apgādnieka zaudējuma pensija mēnesī par diviem bērniem– 179,24 Ls.

E. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

F. Ģimenes valsts pabalsts, kas tiek piešķirts pensijas izmaksas laikā, par diviem bērniem, 2010.gadā: $8,00 \times 2 = 16$ Ls.

G. Aprēķinātās apgādnieka zaudējuma pensijas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts pensijas izmaksas laikā, summa (D+F) procentuāli no standarta saņēmēja algas un ģimenes valsts pabalsta, kas tiek piešķirts nodarbinātības laikā, summas (C+E): $(179,24+16) / (430,00+16) \times 100\% = 43,8 \%$, kas pārsniedz Kodeksā noteiktos 40 %.

Saskaņā ar 65.panta V normu

D. Aprēķinātā apgādnieka zaudējuma gadījuma pensija mēnesī par diviem bērniem – 179,24 Ls.

G. Aprēķinātais apgādnieka zaudējuma pensijas apmērs (D) procentuāli no standarta saņēmēja algas (C): $179,24 / 430,00 \times 100\% = 41,7\%$, kas nepārsniedz Kodeksā noteiktos 45 %.

63.pants

1. 62. pantā noteiktais pabalsts, attiecinātajā gadījumā, ir jānodrošina vismaz:

- a) aizsargātajai personai, kuras apgādniekam, saskaņā ar noteiktajiem normatīvajiem aktiem, ir bijis pilns nepieciešamais kvalifikācijas periods, kas var būt 15 gadi, kad ir veiktas iemaksas vai ir bijusi nodarbinātība, vai 10 gadi nodzīvoti attiecīgajā valstī; vai
- b) gadījumos, kad, principā, visu ekonomiski aktīvo personu sievas un bērni ir aizsargāti, aizsargātajai personai, kuras apgādniekam ir bijis pilns nepieciešamais kvalifikācijas iemaksu periods 3 gadi, un par kuru, tā darbaspējīgā vecuma laikā, ir izdarīts noteiktais vidējais iemaksu skaits gadā.

2. Gadījumos, kad šī panta 1.punktā aprakstītais pabalsts ir atkarīgs no minimālā iemaksu veikšanas vai nodarbinātības perioda, samazināts pabalsts ir jānodrošina vismaz:

- a) aizsargātajai personai, kuras apgādniekam, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, ir bijis pilns nepieciešamais 5 gadus veikto iemaksu vai nodarbinātības kvalifikācijas periods; vai
- b) gadījumos, kad, principā, visu ekonomiski aktīvo personu sievas un bērni ir aizsargāti, aizsargātajai personai, kuras apgādniekam ir bijis pilns noteiktais kvalifikācijas iemaksu periods trīs gadi, un par kuru, tā darbaspējīgā vecuma laikā, ir izdarīta puse no noteiktā vidējā iemaksu skaita gadā, saskaņā ar šī panta 1.punkta b) apakšpunktu.

3. Šī panta 1.punkta prasības ir jāuzskata par izpildītām gadījumos, kad saskaņā ar XI nodaļas prasībām aprēķinātais, bet procentuālajā izteiksmē par 10 vienībām zemāks nekā attiecīgās nodaļas pielikuma tabulā par standarta pabalsta saņēmēju norādīts, pabalsts tiek nodrošināts vismaz aizsargātajai personai, kuras apgādniekam ir bijis pilns nepieciešamais ieskaitītais, saskaņā ar noteiktajiem normatīvajiem aktiem, piecus gadus veikto iemaksu vai nodarbinātības periods, vai pieci gadi nodzīvoti attiecīgajā valstī.

4. *Var tikt veikta proporcionāla XI nodaļas pielikuma tabulā norādīto procentu samazināšana gadījumos, kad pabalsta, kas atbilst samazinātajai procentu likmei, saņemšanai nepieciešamais kvalifikācijas periods pārsniedz piecus gadus, kad tiek veiktas iemaksas vai persona ir nodarbināta, bet ir mazāks par 15 gadiem, kad tiek veiktas iemaksas vai persona ir nodarbināta; samazinātais pabalsts ir jāizmaksā saskaņā ar šī panta 2.punktu.*
5. *Lai bezbērnu atraitne, kas tiek uzskatīta par nespējīgu nodrošināt sev iztiku, varētu būt tiesīga saņemt apgādnieka zaudējuma pabalstu, var tikt prasīts minimālais laulībā nodzīvoto gadu skaits.*

Tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju rodas, ja faktiskais un iespējamais apdrošināšanas stāžs summējot nav mazāks par 10 gadiem. Ja apgādnieka zaudējuma pensiju nevar piešķirt saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām" (apgādniekam nav bijis likumā noteiktais apdrošināšanas stāžs), tiek piešķirts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts.

64.pants

62.un 63.pantā aprakstītais pabalsts ir jāpiešķir visa attiecinātā gadījuma laikā.

Apgādnieka zaudējuma pensiju piešķir uz laiku, kamēr mirušā ģimenes loceklis tiek uzskatīts par darba nespējīgu saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām".